1922
16

تومیانوف ن

بهادر و صونا

1922

894.362-31
H 55

بهادر و سونا

(بالاجه رومان)

1922
16

مؤلفی:

دوقتور نریمان نریمانوف

۳ نجی چاپ

АХУНДОВ адына
Азәрбајҹан Республика
Дөвләт Китабханасы

قیمتی ۴۰ قپك

باكو ۱۹۲۲

Р. Р. Ц. باكو خلق معارف قومیسارلغنك مطبعه‌سی 2000 экз.

00612

یازك ایستی گونلریندن ایدی؛ گونك آخرمجی شفقی اوجه آغاجلارك باشنی قزل رنگنده ایتمیشیدی، و نازیك یل یواش یواش اسوب یابراقلارنی تریدیور ایدی بویله بر گوزل وقتده آغاجك آلتنده، اوتك اوستنده بر اونیورستیت طلبه‌سی «ایستودینت» اگلشمیشدی و هردن بر اوز اطرافنه نظر یتروب فکره گیدیرایدی. بو نوجوان گل یوزلو، خوش صفتلو اولوب عقل و کمالی یوزیندن معلوم ایدیردی، اما بونیله بیله‌ده یوزی یورگنده‌کی پنهان غمنی بیان ایدیر ایدی. نیچون بو غم دریاسنه باتمشیدی؟ و نیچون کبابدك قوورلریدی؟ - سببنی بو اوزی برده الندەکی دفترچه بیلیوردی.

آخشام یواش یواش آرایه گلدی: گون مغربه یاوقلاشدی. قالن میشه، یاشل اوت، آدم بوبونده، گوزل قوشلارك نغمه‌لری، ایتی بولاقلارك قزلتیسی هوانك تمیزلگی انسانه لذت ویروب گردیشك جوماردلقنی آگلیورسن بویله بر گوزل وقتده همان میشه‌ده تك یاشل اوتك اوسته سرلمش گوزل بر قز گوررسگز ایسه منظره دها آرتجق صورتده گوزل گورینور... بهادر دفترچه‌سنی خیلاق یازندن صکره میشه‌ده گزیوردی؛ کومالقده گزرکن نظری بر آغاجك آلتنه دوشدی و اوراده اوزیدی یاشینده آیه بکزربر قز گوروب خالی دگشبریلدی. قز آرخامی اوزره اوزانوب کتاب اوخویورایدی ایستی اولماقه گوزه قز آغ مرمر دوشنی آچمشیدی و هردن بر اطرافنه باخوب گویا لذت آپاریریدی. بهادر بر آغاجك دالنه قسلوب مذکور قزی یخشی مانشیرلادی. قز بهادرك اوراده اولماقندن خبری یوخیدی. بر آز مدت کیچندن صکره قز شمشد النی یاخاسنه اوزادوب ساعته باخدی و یریندن تز دوروب گیتدی چونکه قزك یولی بهادرك یانندن ایدی، اوکا گوره بهادر ایستدیکه گیزلنسون تا قز اونی گورمیه، قزاینده بهادری گوروب یانندن کیچرکن خومار گوزلرینی بهادره سوز دیردی. قزك بویله باخماقی بهادری اوزگه خیاللاره سالدی... ایکی نوجوانك میشه‌ده بر بریله راست گلمکلری ایکیسینده اضطرابه سالدی: قانلاری جوشه گلوب آز قالدیکه اوزلرینی ایتیرسونلر . . . بهادر قزك دالنجه خیلاق

باخدی: وقتیکه قزگوزدن ایتدی بهادر یواش یواش قزك داليجه گيديوردی بو حالیله گلدی بازاره، فقط قزی گورمدی بهادر ماهوت آلماق فکریله بر مغازه‌یه وارد اولدی، بونك یوزرینه مغازه‌نك صاحبی گلوب بهادره:

— بویرگز. نه خواهش ایدیرسگز؟

— بهادر « زحمت چکوب مکافره رنگنده ماهوت گوسترگز ».

— بویرگز بو چوخ یخشی ماهوتدر، گوستریر.

— حقیقت یخشیدر! نیچه‌در قیمتی؟

— آخر قیمتی: آرشنی دورت مناتدر.

— چوخ گوزل! ایکی آرشین یاریم کسگز.

مغازا صاحبی ایکی آرشین یاریم اولچوب کسدی، صگره کاغذه قویوب بهادره ویردی و بر آز فکردن صگره بهادردن سوال ایتدی:

— جنابگز ایستودینتدرمی؟

— بلی، بهادرجواب ویردی.

— سیزك یولداشلاردن بوراده، چوخدرمی؟

— خیر آنجاق اوچ نفرك.

— پس سیزلردن هیچ مسلمان وارمی؟

— بلی آنجاق برمسلمان وار.

— سوز بویوردقگز شخص فارسجه بیلورمی؟

— بلی بیلیور.

— پس نه‌وقت سیززحمت چکوب منی اونگله آشنا ایدرسگز؟

—بهادر بر آز فکردن صگره جواب ویردی:

— معلوم اولا که اول استودینت منم که سیزك قوللوقگزده دورمشم.

— چوخ گوزل اولدیکه من‌سیزگله آشنا اولیورم «اوسیپ» دیوب بهادره ال ویردی —ویربرینه اوزآدلارینی بیان ایدندن‌صگره بهادربر آزفکره گیدوب‌سوال ایتدی:

— توقع ایدیرم بویره‌سگز گوریم سیز نیچون فارسجه‌بیلن آختاریرسگز؟

— سبب اولدرکه منم بر قزم وار « قزاینستوتیندن » قورتاروب ترکجه دخی یخشی بیلیور و حتی یازیرده، اما ایندی فارسجه اوخومق ایستیور اوکا گوره منده آدم آختاریردیم. سیزه راست گلوب نهایتده خوشحال اولدیم: امیدوارمکه بوبارده مکا کومکلك ایدرسگز.

بهادربر آز فکردن‌صگره: چوق عجب! بوبارده من‌سیزه کومکلك ایده‌رم...

— چوخ ممنونم — اوسیپ دیوب بهادرك الندن دوتدی و دیدی: پس نه‌وقت بزه بویوراجقسگز؟

— نه وقت ایسترسگز.

— بیله اولان صورتده توقع ایدیرم صباح گون اورته بزه بویوراسگز اماچونکه ایومزی بیلمیورسگز اوکا گوره زحمت قبول ایدوب منم یانمه بویراسگز بوراد‌ن برلیکده گیدرز!.

— چوخ عجب! بهادر دیوب چیخدی.

بهادر یوزقویدی اوز ایوینه گلمکه. روزکار قارانلقلاشمشدی بهادر شمع‌یاندروب اوز عادتنه گوره باشلادی غزته اوخوماقه همان نومره‌ده مسلمانلارك مدنیت بارەسنده دالده قالماقندن یازمشدیلار. اوخویوب قورتاراندن‌صکره درین درین فکره گیدوب غم دریاسنه باتدی و قلم‌کوتوروب او روزنامه‌سنده یازدی. برخیلی یازاندن صگره قلمی الندن براخوب سویوندی یاتماقه بهادرینك ایچنده جوره به جوره فکرلره دوشدی. نه‌دن فکر ایدیردی؟ پتربورغدنمی؟ و اوراده تحصیل ایتدیکی علمدنمی؟ خیر — بهادرك باشنده‌کی فکرلر بولار دگلیدی اوچ فکر اونی مشغول ایتمشیدی: اولنجی اوزملتنك حالیکه غزته‌ده یازلمشیدی، ایکمجی اوقزکه اوکا مشه‌ده راست گلمیشدی و اوچومجی اوقزیکه اونی اوخوداجیدی ...

بوطور فکرلره گیدرکن بردن سسیله دیدی: « آه نه‌اولاردیکه من‌اوخوتدقم قز مشه‌ده‌کی اولیدی!» صگره: «بیله‌ایش اولماز» دیوب‌امیدنی یوزدی.بوفکرلردن صگره بهادری ارمنی قزنك‌فارسجه اوخوماقی مشغول ایتدی و اوز اوزینه دیدی: « بوملته تعجب ایتملیدر! ایرمنی قزی نه‌ایچون فارسجه‌اوخوسون؟ نیچون ترکجه بیلسون؟ .. بوفکرده اولارکن بهادر یوخویه گیتدی،

بهادرك آتاسی قدیم بكاردن اولوب دولاناجاقی آنجاق ملكلرینه باغلیدی.چونكه ملكلرینی غیرلر دولاندیریردی. برزماندن صكره‌بورجه دوشوب واریوخینی ساتوب بورجنه ویردی. لاكن ایكی مین‌مناتلق یر آناسنك آدینه قالمیشدی بهادر هر چند آتاسنك تك اوغلو ایدیسه‌ده بونكله‌بیله غیرلری كیمی آتاسنك دولتنه چوخده امید باغلامیوب اوخوماقه سعیی ایدیردی غمنازییه‌نك ٥ مجی‌قلاسنه كیچنده بهادرك آتاسی وفات ایتدی و برایل اوندن صكره آنامی اولدی. آتاسنك و آناسنك بی وقت اولمگلری، آتاسندن‌صكره كومگسیز قالماقی و اوخوماقه محبتی بهادری مین مین فكرلره سالوب بیلمیور ایدیكی نه ایتسون. بهادرك گوزل اخلاق و اطوارینه گوره یولداشلاری اونی چوق‌سوردیلر بهادره بیله بدبختلك یوز ویرندن‌صكره یولداشلاری سوزلرینی بر ایدوب باشلادیلار بهادره لایقنجه كومك ایتمگلگه، بومنوال‌ایله بهادر غمنازییه‌نی قورتاردی غمنازییه‌لی قورتاراندن صكره گنه اوخوماقدن ال چكمیوب ایستدیكه آتاسنك آدینه قالان یری اوجوز قیمته ساتوب (اونوبرستیته) گیتسون تا كه عاملنی باشه چیقارده. غیرتلو یولداشلاری «یر كاجگده سگالازم اولار» دیوب اونی بیله‌فكرلردن داشیندیردی و اوزلری دخی‌اوز آرالارینده بهادره كومك ایدیوردیلر. (اونوبریستده) بهادرك ایشلری یاخشی كیچدی. چونكه اوزی‌ایچون بر نیچه درس تاپوب آیده ٤٠ و ٥٠ مناته قدر پول قازانیرایدی. اوبیله یولداشلاریندن برینه‌ده كومك ایدیردی. اوچ ایل بومنوال‌ایله (اونوبرستیده) اوخویوب دوردنجی ایل‌یای فصلی رخصت اولنان وقت برنیچه یولداشلاریله منكلسه گلدی.

()٢()

صباح آچلدی بهادر هله یوزینی یومامش ایو یه‌یه‌سی قوجه عورت بهادری‌چای ایچمگه چاغردی. بهادر یوزینی یویوب چای ایچمگه گیتدی. ایكی استكان چای ایچوب اوز اوطاقنه كلدی و غزته‌گوتوروب اوخومه مشغول‌اولدی. صكره‌یوسف گله گیتمك ایچون حاضرلاشوب یوله روانه‌اولدی. یوسف بهادری گوروب‌نهایتده شاد اولدی.

یوسف تفلیسلو مشهور دولتلو ارمنینك اوغلو ایدی. آتاسی مدنیتلو اولدوقنه گوره اوغلونیده قمنازییه‌ده اوقودیر ایدی. یوسف ١٨ یاشینده ایگن‌آتاسی اولدی. چونكه یوسف آتاسینك تك اوغلیدی، اوگا گوره آتاسیندن صكره بوگا ممكن اولمادیكه علملرینی باشه چخارتسون، بوسببه یوسف قمنازییه دن چخدی. بر آز مدتدن صكره یوسف بر گوزل ارمنی قزینه عاشق اولوب اونی آلدی. بونك عورتی یوروپا علملریندن دادمش بر عقللو عورتیدی. ایكی ایلدن صكره بولاردن بر قز دنیایه كلدی آدی سلمه (سالومه) ١٧ یاشنده ایكن اره‌گیتدی. سلمه‌نك‌اری منكلسده اولور ایدی. یوسفك سلمه‌ده باشقه بر اوغلی و ایكی قزی وار ایدی. یوسف اوشاقلارینك ایچینده هامودن چوخ كیچك قزی سونانی ایستردی. زیرا كه سونا اخلاق و اطوارده هامودن گوزل بر قزی ایدی. سونا اوخوماقی ٨یاشیندن باشلادی سونانك ابتدا معلمه‌سی نهایتده عقللو و پیداغوغاعلمنده قابله بر عورتیدی. مذكوره قز بر نیچه وقتدن‌صكره «ژینسقی اینیستیتوت» آدلانان مكتبده‌اوخویرایدی. آز مدتده بو قزی عقل كمالنك سببنه معلملری‌نهایتده سوویردیلر؛ ١٥ یاشنده‌فرنك و روس دیلنده آزاده دانیشاردی. بو دیللردن باشقه دخی توركجه یخشی یازوب اوخویوردی. اوز دیلنی دیمك آرتقدر! چوخ چكمدیكه بوقز اینیستیتوت نشانیله قورتاردی و عقل كمالیله مشهور اولوب هربردن ایستردیلر كه اونی آلسونلار، اما قز هیچ كسه گیتمك ایستمیور ایدی، چونكه ایستردیكه عمرینی قلم ایشلتمك ایله ملتنك بولنده چوروتسون... یوسف بر نیچه سببلره گوره منكلسه كوب اورادە ماغازییه آچدی و یر آلوب بر یخشی ایو سالدیردی. پاییز فصلی یوسفك كلفتی تفلیسدن منكلسه كوچدی اما نه فائده كه منكلسك پیس وقتی‌ایدی، چونكه یایده كنلر هاموسی كوچمیشیدیلر، بوندن علاوه آغاجلار یواش یواش سولوب هوانك نفسنی ساوقلاشدی، سونا ایچون گونلر نهایتده غمگین كیچر ایدی، بر دوست مهربانی یوخیدی. ایتی چوغونلاردن صكره یاز فصلی كلدی،منكلس یاشیل مخمر ایله‌بزندی و سونانك یورگی قفسدن چخان بلبلك یورگنه بگزردی. یای آرالقه كلوب خلق یواش یواش تفلیسدن منكلسه كوچدی بر آز زمانده سونا اوزی ایچون‌همصحبت

تاپدی. گوننی گاه باغلارده و گاه‌میشه‌لرده کیچیریرایدی. منکلسك یای فصلی‌سوانك نهایتده خوشینه گلدی .

بهادر یوسفیله بر بویوك گوزل بزنمش زالده بولونديلار بولار بربریله شرین صحبته مشغول ایدیلر، بهادر هردن بر یوره گینده بونی کیچریردی: «الله! گوریدم او قزیکه من اوخوداجاغم نیجه قزدر؟»

نزاکتلو سونا بر ساعت گوزگینك قباقنده گاه آیه بگزر جمالیله ، گاه دونیله مشغول ایدی. ایله‌که کینوب حاضر اولدی سوناقاپونك آرا‌سیندن باخدی . بهادری گوروب اوز اوزینه دیدی: «بو منگا تانش صورتدر!» بر آز کیچندن صگره‌سونا آناسله برابر ایچری داخل اولدیلار. یوسف تیز یریندن قالخوب بولاری عادتـه گوره بهادریله دوست ایتدی.

بهادر بر اوزگه حالتده بولوندی سونا دخی اونك حالنی حس ایتدی: بهادر سونانك میشه‌ده مرمر دوشی آچیلمش یاشیل اوتك اوستنده سریلمیش حالنی نظره گتوروب گوزلریندن اود پارلدایور ایدی... سونانك آناسی «ماشو» گله‌گاه‌بهادره دیدی: «سزگله دوست اولماقمزه نهایتده شادم» «بلی، بو ساعت که‌سزگله‌اوتورمشام عمرمده گوزل ساعتلردن بری حساب ایدیرم» بهادر دیوب سـونایه نظر یتردی سونانك دخی بو سوزلردن خوشی گاوب بهادر طرفه باش اگدی صحبت بر آز آرا ویرندن صگره یوسف یوزینی بهادره دوتوب دیدی: «الله تعالی بزم دوستلغمزی همیشه‌لك ایتسون و توقع ایدیرمکه بو گوندن بزه داشنوب و اوچ آی یایی بزمله اولاسگز» بهادر یوسفدن ایلکه بو سوزلری‌ایشیتدی‌نهایتده شاد اولدی ویوسفه کمال ادبیله باش اگوب دیدی: «چوخ تشکر ایدیورم!» ساعت‌ایکیده ستول‌نهاره حاضر اولدی. یوسف دوروب بهادری نهار اولونان اوطاقه دعوت ایتدی، هاموسی نهار اوطاقنه گیتدیلر، یوسف ستولك باشنده بهادر ساغ طرفدن و ماشو ، سونا سول طرفدن اگلشدیلر. خورك دورت رنگیدی. ستولك اوستنده نـه‌که لازمیدی هاموسی حاضر اولمشیدی نهار وقتنده ماتلر بارەسنده بـر نیچه صحبت اولدی. ایرمنی ماتنك بارەسنده صحبت ایدنده سونا آغزینی آچوب بلبل کیمی‌اوتوردی... نهار خیلاق وزاندی. نهاردن صگره بهادره بر اوطاق ویردیلر که اورادە بر آز

راحت اولسون‌ایله‌که ساعت آلتی اولدی بهادره قوللوقچی سو گتوروب یوزینی یودیردی. اوندن‌صگره هامو بالقونا یغلوب چای آرالقه گتردیلر. یوسف چای‌وقتی وعده قویدیکه بهادر صباحدن داشونسون. ساعت ٨ اولاردیکه چایلارینی قورتاریلار بهادر بولاریله گورشوب اوز ایوینه گیتدی.

– ٣ –

اول بری گونی ساعت ٩ده سونانك گده‌سی بهادرك قاپوسنده حاضر اولدی. بهادر ایو یه‌یه‌سی ایله حسابلاشوب شیلرینی گده‌یه تاپشوردی و اوزیده سوناگله گیتدی بهادر اوزاقدن سونانی بالقونده بونی گوزلین گوروب یورگی ایتی دو گنیورایدی و سونانك دخی رنگی تغییر تاپدی: ایلکه بهادر سونایه یاوقلاشدی سونا گلومسنوب آغ اللریله بهادرك الیندن دوتوب چکدی. بهادر هاموسنی حس ایدیردی. ایکیسنه‌ده معلوم اولدیکه بونلارده محبت علامتلری واردر. سونا وبهادر زاله وارد اولدیلار. بووقتده ماشو ایچری داخل اولدی و اونك دالنجه چای گتوردیلر. چایلارینی ایچندن‌صگره ماشو بهادرایله سلامتلشوب اوزگه یره گیتدی. ایوده آنجاق سونا ایله بهادر قالدی. ایو قوللوقچیلاری ایشه و اوشاقلار اوینامافه مشغول ایدیلر. صحبتلری بر آز آرا ویرمیشدی که سونا کمال ادبیله بهادره‌دیدی: «بو اوطاقه بویرگز» بهادر سونانك دالنجه‌گیدوب برگوزل بزنمیش اوطاقه داخل اولدیلار: پنجره‌لرك قاباقنده جوره به جوره گللر و اوستنده بلبللر چه‌چه ایدوب اوز نغمه‌لرینی اوخویردیلار اوطاقك بر طرفنده قراوات بالشلاری قوی توکندن بر طرفنده میز برنیچه ستول و یوزیوین. سونا اوطاقی‌گوستروب دیدی: «بوراسی سیزه تعلقی واردر» بهادر باش اگوب دیدی: تشکر ایدیورم. بو وقت گده‌گلوب خبر ویردیکه شیلری گتوروبلر. سوناهمان ساعت شیلری اوطاقه داشندیردی

سونا ایو ایشینه مشغول ایدی و بهادر اوزشیلرینی یر به یر ایدیردی خلاصه آخشام آرالقه گلدی بهادر عادته‌گوره روزنامه‌سنی گوتوروب بر نچه‌شئی‌یازدی . اویله‌که صباح‌اولدی سونا فارس‌دیلنی اوخوماقه باشلادی. بهادر برنیچه هفته‌داشه‌ده

چوخ ایشلنن سوزلری اوکا اوگرتدی و صکره کتابدن آز آز درس ویریردی. سونانك سعیی چوخ اولماقه گوره بر آز مدتده فارسجه بهادرك سوالارینه دخی جواب ویرردی... برگون بهادر ملت سوزینی بیان ایدرکن فکره کیدوب آه چکدی و فارسجه یاواشدن آه‌چکوب بونی‌دیدی: «بیچاره ملتیم!» بونی‌دیوب رنگی تغیر تاپدی: سونا بونك سوزینی یخشی ایشیتمه‌یوب سوال ایتدی: «نه‌ایچون سیز آه چکدگز و نه دیدیگز؟» بهادر بر آزفکردن صکره دیدی: «سیزه‌دائر بر سوز دیمدیم، اوکاگوره توقع ایدیرمکه اورگگزه برشئی گتورمیه‌سگز».

– خیر سیزك سوزلرگزدن من اوزگه بر شئی حس ایتدیم، توقع ایدیرم مندن هیچ برشئی گزلتمیه‌سگز.

– حقیقت سیزه دائر برسوز دیمدیم.

– بهادربك! هرکاه ایندی بویوردقگز مطلبی مکا آشکار ایتمیه‌سگز اونده دخی کوکلم سیزدن دونر؛

معلومدرکه عورتك یورگی کشینك‌کی کمی اولماز.

– هرکاه دیمه‌سگز اوز جانمه آند ویررم.

– سونا خانم! نه ایچون اوزجانگزه آند ویریرسگز؟. اوزگز یخشی‌بیلورسگزکه هرکاه لازملو سوز اولسه‌سیزدن گزلتمرم اومطلبکه من دیدیم سیزه اصلا لزومی یوخدور سیزك‌ایچین خیرسیزدر. من آنجاق ملت سوزینی بیان ایدیردیم، هرکاه‌منیم آه چکمگیم سیزی‌شکه سالور توقع‌ایدیرمکه بوباره‌ده اوزگه فکرلره دوشمیه‌سگز، چونکه آه چکمك منیم همیشه عادتمدر.

– بهادربك! توقع ایدیرم مطلبدن کنار اولمیاسگز؛ نه دیدیگزونه ایچون آه چکدیگز هاموسنی مکا بیان ایده‌سگز، چونکه بو پنهانلق منده بر بویك درداولار.

– سوناخانم! سیزده درداولونجه قویك منده اولسور!.. او آه‌که من چکدیم – ملت پرستلك آهیدرکه همیشه من چکیرم. سیزه معلوم اولسونکه من ملت سوزینی بیان ایدیردیم اول وقت اوز ملتیم یادیمه دوشدی...

سونا بو سوزلری ایشیدوب بر آز فکره گیتدی و دورت اطرافنه باخوب گوردیکه هیچ‌کس یوخدر، یواشدن بهادرك الندن دوتوب دیدی: «نهایتده شادام!

چوخ گوزلکی‌ایکی برفکرلوجوانلاربر یره دوشوبلر!..» بهادر فکرده ایکن‌سونا گنه الندن دوتوب دیدی: «توقع ایدیرم بوندن صکره بو بابده مندن بر شئی گزلتمیه‌سگز چونکه منده سیز فکرده‌یم..، نیچون بس آه چکدگز؟

– اوندن اوتریکه بزیم‌ملت غیر ملتلردن دالده قالوبدر...

– بس بو یرك‌گورك آیا سیزك ملت یعنی نیجه دالده قالوبدر؟ کتابی الندن یره قویوب سونا بهادردن سوال ایتدی.

– عزیزیم سونا خانم! دخی نیجه دالده قالماسون برملتکه دنیا علملردن‌قاچاق دوشوبدر؟ و علمسیز ملت قباقه گیدرمی؟ گیتدی زوردنیاسی!..

– حق بویریرسگز، اما بوباره‌ده گرگدر سیزك روحانیلر چالشالار، چونکه خلق اونلاره اینانیور.

– بلی دوغرو بویریرسگز خلق آنجاق ملالاره اینانیوریعنی ملا نه‌دیسه خلق اوکا عمل ایدیور. اسلامك و ملتك ایه‌ینی یخان بو دگلمی؟

مسلمان فلاسوفلاریندن بری دیور: «محمد پیغمبر حاضرده اوزملتنه نظر ایتسه یقین قویدیغی دینی تانیماز» بهادر بو سوزلری دیوب باپروسنی یاندیردی.

سونا بو سوزلردن صکره بیر آز فکره گیدوب دیدی: «حقیقت چوق چتین مسئله‌در. مسلمان ملتنك و یا مسلمان دولتلرینك هریرده تنزلده‌یاشامقلرینه سبب‌نه‌اولا عجبا!؟ مثلا: من بر نچه فیلاسوف اثارینده اوخومیشام گویا اسلام اوزی علمك انتشار تاپمقنه مانعدر.

بهادر بوسوزلردن صکره سونایه دقتیله باخوب کلومسوندی؛

– سوناخانم! ظاهرده‌حقیقت بویله‌ده کورینور فقط‌بومسئله‌یه بر آز احتیاتلو گیرشمك لازم‌کلیور: هامو ملتلرده روحانی‌لر برنچه سببلره گوره دنیاعلملرینه‌همیشه دشمن‌اولوبلار یعنی ترقی یولنی ممکن اولان‌قدر ملتك یوزینه باغلو قویوبلار لکن بو مسئله‌ده خریستیان عالمیله مسلمان عالمیندن برتفاوت گورنیور خریستیان عالمنده روحانیلر علملره دشمن اولوبلارسه‌ده فقط پادشاهلار و دولت روحانیلر ایله مدام محاربه‌ده بولنوبلار. روحانیلر اسکی قانونلره یاپیشارکن جماعتی قارانلقده ساخلاماق ایستیوبلر

پادشاهلار ـ دولت‌ایسه زمانه‌نك تقاضاسنه گوره تازه قانونلار میدانه گتورمك ایله ملتك ترقیسینه چالشوبلار. خریستیان عالمی مدام بویله بر محاربه‌ده اولار کن اوزینی روحانیلرك زنجیریندن یواش یواش خلاص ایدوبدر. مسلمان عالمنه دقت ایدرسگز ایسه بو محاربه‌نی گورمزسگز. پادشاه هم خلیفه‌اولوبده هم دولتك یول گوستره‌نی. پادشاه ـ خلیفه یازمانه‌نك اڭ بیوك روحانیسی ترقی یولنی جماعتك یوزینه قصدا یاسهودن باغلیوبدر. ایمدی بووقته‌دك عثمانلی پاشاهی‌نك خلیفه آدلانمغی بیوك بر دلیلدر. .

داها آچق سویلیه‌لم: مخصوص انسانك معیشتنه دنیاسنه‌دائر قانونلر عبادته دائراولان قانونلر ایله بر کوجده ساخلانوبدر. خریستیان عالمی همان محاربه‌نك زورینه بو قانونلری بالمره آیروبدر، یعنی خریستیان عقلی مدام ترقی یولنده ایشلر کن مسلمان عقلی اسکی قانونلره کفایت ایدوب پاسلانمش‌در.

اسلامك بارەسنده مذکور بدگمان اولانلار دیمك اولور که «لوژیك» عالمنده کندی سهولرینی دوشونمیورلر. اسلام حقیقت ترقی یه یعنی علمه دشمن اولسایدی بنی عباسیلر ایسپانیاده اولان وقت ترقی یولنده بولونمازدیلر: همان عربلر وهمان اسلام! عجبا نه سببه شول وقت اسلام اونلارك علم یولنده ترقیلرینه مانع اولمیوردی؟ . اوز اوشاقلارینی هلاك ایدن. مردار اولمش حیوانلرك اتنی یین اوغورلق قولدورلق ایله‌دولانان بر اهلك یرینه‌مین دورت یوز ییللره سجده‌دا ایده‌ن اخلاقی بسبتون پوزولمش عربلره عجبا نه ایچون دین اسلام کلدی؟ البته اخلاقی پوزغون ملتك اخلاقنی دوزلتمك ایچون، یعنی اوگا ترقی کوسترمك ایچون آچق سویلیه‌لم: بر جماعت ایچون معین بر دین اورتالقه گلیورسه همان جماعت سبب اولور دکلمسی؟ بویله اولان صورتده دیمك اولورمی فلان دین فلان ملتك تنزلی ایچون گلوبدر؟ بوگا بر عکس گرك دیلنه: هر دین جماعتك ترقی‌سی ایچون گلیور. دین گتورن جماعتك خیرینی البته نظرده دوتیور.. دینی قبول ایدوب اونك انتشارینه چالشانلار نازیك بر نقطه‌نی آگلاماق ایستمیورلر... خریستیان دینی انتشار ایدنلر بر (لوتیر) لك چقمقنه سبب اولان کبی مسلمان عالمنده اوز (لوتیرینی) گوزلیور بو (لوتیر) گلوبده دیه‌جك: انسان دائما ترقی یولنده یاشیار کن اونك معیشتی و عقلی معین همیشه‌لك

بر قانونه کفایت ایده بیلمز. همان بومطلبی محمد پیغمبر، آشکار دییوبدر. یعنی هر بر ایشی عقله حواله ایت عقل نه بویرارسه اوگا عمل ایت... فقط ایکی منصب بر وجودده اولمق یعنی ذکر اولنان محاربه‌نك اولمامقی بو گوزل و تمام دوگونلری آچان سوزلرك گیزلن قالماسنه سبب اولوبدر.

سونا بهادرك بو سوزلریندن صگره دیدی: بلی حقدر کناه دین گتورنده‌دگل بلکه دینی انتشار ایده‌نلرده‌در...

بومنوال‌ایله بهادر وسونا هر گون درسدن‌صگره بوطور صحبتلره جدی صورتده گیریشیوردیلر. بو نازیك مطلبلر هر بریسنك یوره گینده اڭ نازیك حساو گوشه‌سنده یر ایدییوردیلر. گوندن گونه بونلارك بر برینه محبتلری آرتوردی فقط جرئت ایدوب آشکار ایده بیلمیوردیلر. بر نیچه ساعت بر برینی گورمسیدیلر هر ایکسی غم دریاسنه مبتلا اولوردیلار...

— ٤ —

ساعت اولاردی دورت، نهاردن صگره، بهادر پنجره‌ده اوتوروب قباقنده‌کی میشه‌یه تماشا ایدیردی: بر طرفدن اوطاقده‌کی بلبلرك نغمه‌لری، اول بری طرفدن میشه‌ده آخان بولاقلارك سسی، وگردیشك جومارداقی بهادره بیوك بر لذت ویریور ایدی نوکرایچری داخل‌اولوب بهادره برشخص اونی گورمك ایستور دیدی بهادر دیشقاری چخوب گوردیکه یولداشی ستودینت آلیقسه‌در. بهادر آلیقسه‌نی ایوه دعوت ایتدی‌هر ایکیسی پنجره‌نك قباقنده اگلشوب روزکاره تماشا ایدیردیلر. بر آز فکردن صگر آلیقسه‌بهادردن سوال‌ایتدی: «نه‌عجب گزمگه چخمیورسین».

— کیفم بر آز ناسازدر دیوب جواب ویردی،

— سبب؟

— نیچه گوندر باشم آغریور.

— ترجمان غزته‌سنك آخرمجی نومره‌سنی اوخودکمی؟

— بلی اوخودم.

— عثمانلو دیلنك باره‌سنده یازدیقی حقدرمی؟

ـ حقدر.

ـ تعجبدر!

ـ نه‌ایچون تعجب ایدیرسن.

ـ چونکه هرملت بوزمانه‌ده چالشورکه دیلنی آسانه‌چیخارتسون اما اولار گیده گیده دیللرینی دخیده چتین‌ایدیورلر.

ـ بلی بو بر ناخوشلقدرکه بزارده‌ده کیچوبدر. بزم اهل قلم فکرلرینی بریره قویوبلار که انشالرینی همیشه فصاحت و بلاغت‌ایله یازسونلار، چونکه‌ساده ترك‌دیلیله یازانلاری نادان‌حساب ایدیرلر.

ـ آیاگورك بو انشالری هاموآ گلیورمی وجماعته نفع گتوریرمی؟ بهادر تبسم ایدوب جواب ویردی:

ـ سن ایله فکر ایدیرسن بزم اهل قلمك اکثری بر شئی انشا ایدنده‌فکرلری او یرده اولور که‌اولارك اثرلریندن جماعت منفعت‌بردار اولسون؟ خیر! یازانلرمزك اکثری عرب و فارس سوزلرینی بیلمگده هنرلرینی گوسترمك ایستیورلر. بوندن سوای بوجور دخی اهل قلم واردرکه اوزلرینی خلقك نظرنده آرتق گوسترمگدن اوتری شعرلر دوزلدیورلر، بو بیچاره‌لر گیجه‌ده بر قافیه‌دوزلدوب گوزل وقتلرینی پوچ ایدییورلر و دخی بر پاره‌سی واردرکه بو خیرسیز ایشلره بس ایتمیوب مسلمان ملتنه دائر مدنیت و معیشت خصوصنده بر پاره لازم اولان مسئله‌لری روس غریته‌لرینده یازییورلر، تا اینکه غیر ملتدنده آفرین ایشیتسونلر.

ـ سنك سوزیك قوتی کیچن ایل همان بو صحبتی تفلیسده ایشیتدیم.

ـ یعنی نیجه.

ـ کیچن ایل تفلیسده «بادکوبه» آدلانان قهدینده اوتروب نهار ایدیردیم من یا گلشدیگم اوطاقه ۹ نفر جوان مسلمان‌کلوب‌نهار یمگه مشغول اولدیلار. و مدنیتدن صحبت ایدیردیلر. اولاردن بری اول بریسنه دیدی: «دی گوروم آیا نه‌مقصودیله مسلمان چوبانینه‌روسجه یازیرسنکه چوبانلقی براخوب‌علم دالنجه گیتسون؟» یولداشی جواب ویروب دیدیکه نه عیبی وار، قوی غیر ملتده بیلسونکه بزده‌ده روسجه

یازانلار وار..» چونکه بوطور جواب اونك عقلنك ناقصلقنی گوستریر ایدی. اوگا گوره من ایستدیم بیلم بو کیم اولا و هر چند آدینی دیدیلر ایسه‌ده اما حیفاکه اونوتمشام . . . بهادر دخی فکر ایدوب تاپا بیلمدی و بر آز فکردن صگره دیدی:

ـ بلی، نیجه‌که اول دیدیم، مسلمان‌آراسنده بوطور اهل‌قلم نهایتده چوخدر... خلاصه ـ صاف یورگیله‌ملت یولنده زحمت چکنلر چوخ آزدر. بهادر بو سوزی دییوب دوروب اوطاقده گزیندی بر آز فکردن صگره آلیقسه سوال ایتدی.

ـ «کشکول» غزیته‌سی آلیورسنمی؟

ـ بورا گلندن «کشکولك» یوزینی گورمه‌میشم...

ـ اونك همیشه عادتیدر: اوچ آیدا بر یا دورت آیده بر چیخار.

ـ گناه یالگز اونده دگل. گناه بزیم مسلمانلارده‌در که بیچاره‌یه کومك ایتمیورلر...

بو دانشقده یوسف ایچری داخل اولوب «منی باغشلیك» دیوب بهادره ال ویردی و صگره آلیقسه ایله دوست اولدیلار و آلیقسه‌یه یوزینی دوتوب دیدی:

ـ خوش گلوبسگز؛ آلیقسه اکرامیله باش اگدی.

ـ نه باره‌ده صحبت ایدیردگز، یوسف دیوب سوال ایتدی

ـ صحبتمزبولارك «کشکول» غزیته‌سنك باره‌سنده‌در بو غزیته آیده‌بر یاایکی آلیقسه دفعه‌چیقور؛ جواب ویروب یوسفه دقتله باخدی.

ـ دوغرو بویریرسگز؛ یوسف جواب ویردی، بز تفلیسده اولان وقتلر منیم قریم تورك دلی اوخویان وقت ایستدیکه همان غزته‌نی آلسون، اما صگره‌دن گوردیمکه حقیقت گیج ـ گیج چیخور اوگا گوره آلمادیم. آلیقسه جواب ویروب دیدی: بهادرك دیمگینه گوره گناه تك غزته‌نك محررینده‌دگل وحتی‌ملتده‌در. چونکه دییور گویا مسلمان جماعتی غزته یازانلاره کومکلك ایتمیور.

ـ بلی حقدر هرگاه غزته ایشنده ملتك کومگلگی اولماسه ایش اباغه گیتمز. یوسف‌دیوب آیاغه‌دوردی: فقط‌اونیده دیمه‌لیم غزته ویرنلرده‌ده انصاف گرگدراولا...

ملت نیجه کومك ایتسونکه غزیته ایشی اونك نظرینده یالانجی برشی گورینور. و بر پارا ملالاره غزته اوخویانلاری اوشاق و نادان حساب ایدیبورلر، بهادردخی بو سوزی دیوب قالخدی،

– بویرگز زاله، دیوب یوسف الیله گوستردی.

هاموسی زاله داخل اولدیلار. بر آز مدتدن صکره مشو وسونا دخی کلدیلر. آلیقسه ایله دوست اولوب هرکس اوز یرینده اگلشدی. چای آرالقه گتوردیلر.

هامو خاموش اولاندان صکره یوسف دیدی:

– بلی، بهادربك! اوطاقده‌کی صحبتمز نه یرده قالدی سونا آتاسندن بوسوزلری ایشیدوب بهادرك یوزینه باخدی و صحبت نه بارده اولماقنی سوال ایتدی.

– بزیم غزته‌لره دقت دوتورلر، بهادر باشنی آشاغه سالوب جواب ویردی.

– بهادربك! حقیقت دقت دوتولاسیدر، اما بیچاره محررلر نه‌ایتسونلر که مسلمان ملتنده همیت یوخدر، سونا بو سوزلری دیوب آلیقسه‌یه باخدی:

– نیجه یعنی همیت یوخدر؟ یوسف تعجبیله سونایه باخدی سونا آتاسنك جوابنده دیدی:

– مثلا ملتك نظری غزته‌یه نهایتده حقیردر، غزته‌اونلار ایچون آرتق ولازمسز برشیدر بر شیئکه لازمسیز اوله اوگا پول ویررلرمی؟ و جماعت غزته‌نی آلمیانده بیچاره محرر نه ایله دولانسون و کیمك ایچون یازسون. هرگاه مسلمان ملتی بونی آکلیاکه غزته گوز آچار، انسانی قرانلقدن ایشقلقه سالار و بیلمدگنی بیلدیرر، البته اونده غزته‌نی آلانده و کومك ایده‌نده چوخ اولار و نه اینکه غزته، اوزگه ایشلرده بونك کیمی. مسلمان جوانلریندن حاضرده یازانلار آز دگل من حتی بر نیچه‌سنی بیلیورمکه بیچاره‌لر گوزل گوزل کتابچه‌لر یازوبلار لاکن پوللاری اولمادقنه سبب باسدیرا بیلمیورلر. ملتده همت اولسه بویله اولماز.. سیز ایله بیلیورسگزکه بوقدر ارمنی ملتنك آراسنده که کتاب وار انشا ایدنلر اوزلری باسدرورلر؟

– بزیم ایشمز باشقه، یوسف تبسم ایدوب دیدی: بز اولاندن هرگاه اوشاقمز قزمزده اولمش اولساگز ده ملتك ایشنی اونوتمیوریق: همیشه برقدر پول یا کتاب باسدیرماقه یا مکتبلره ویا کلیسالره باغشلیورق.

– پس بونی مسلمانلار ایده بیلمزلرمی؟ سونا آتاسنه باخوب دیدی: مگر مسلماندن آزمی دولتلو وار؟ بو بیچاره‌لرك حتی جماعت خیریه‌لریده یوخدر. – خلاصه – ایشلری چوخ چتیندر، سوزیله بولاره قاندیرماق ممکن دگل، گرگدرکه بو ملت آراسنده مدنیت یایله‌اونده اوزلری آگلایارلار: ملت نه‌در؟ همت نه‌در؟ بومنوال چای قورتارنه‌دك چوخ صحبت آرالقده اولدی. و سونا دخی ویریلن سواللره لایقنجه جواب ویرردی.

آلیقسه سونانك سوزلرینه دقت ایله قولاق ویروب اوز یوره‌گینده دیردی: خوش اولسون بزم ملتك حالنه که بو قاناجاقده عورتلریده واردر!

بر آز صحبتدن صکره آلیقسه مرخص اولوب اوز ایوینه گیتدی وبهادردخی اوز اوطاقنه...

بر آز صحبتدن صکره سونا بهادرك یانته کلوب عادته گوره آقوشقانك قباقنده اوتوردیلار. درسدن صکره بهادر بو شعری آواز ایله اوقودی.

«مرغ صیاد توام افتاده ام بر دام تو
یا بکش یا دانه‌ده از قفس آزاد کن»

سونا بو سوزلری آگلیوب اورگدن برآه چکرب یاناقلاری اودکمی یارلدادی. آقوشقادان دیشقاری باخوب دیدی: «بهادر! بر باخ او بیچاره بلبله گل ایچون نیجه یانقلو چه‌چه‌لر ووریر بر نظر ایت گوله نیجه غونچه‌سنی آچوب گویا بلبله دیور: «بوجان سنگدر عزیزم!..»

بهادر سونانك اشاره‌سنی باشه دوشدی و جواب ویرمگه امکانی اولمیوب اگلشوب ایکی الیله باشینی دوتوب درین درین فکره گیتدی. سونا دخی بهادرك الندن دوتوب دیدی: «بهادر اونه سردرکه انسان بربرندن تفرقه دوشوبدر..» بهادر سونانك سوالنه جواب ویرمیوب آنجاق دیدی: «سونا! وقت اولار اینده مکا ویردیگك سوالك بارەسنده صحبت ایده‌ریك، بو سوزلردن سگره ایکیسیده اختیارسز بر برینك النی دوتدیلار. سونا یره باخوردی بهادرسه اونك یوزینه. بو حالده نیچه دقیقه سوزسز قالدیلار. لکن اللرینك تتره‌مگنی هر بری حس ایدیوردی...

بو وقت قاپودان قوللوقچی سونانی آتاسنك یاننه چاغیردی. سونا بهادرك اوطاقندن چیخوب گیتدی. بهادر دخی سونانك آخرمنجی سوالنی تکرار ایدوب غم دریاسنه مبتلا اولدی. حقیقت سبب نه‌درکه انسان بر بریندن تفرقه دوشوبدر، سوزلری بهادری طورلی طورلی فکرلره سالدی...

— ۵ —

آوغوست آیی آرالقه کلدی، هوا ساوقلاشدی، منکلسه گلن قوناقلار گوندن گونه آزالدی. وبهادردخی یواش یواش‌حاضرلاشیردی گوزل منکلسی ایله‌آیریلسون سونا بونی حس ایدیردی و اوز اوزینه دیردی «کاش هر گونمز بر ایل اولیدی» هر چند بهادر ایچون صونا ایله آیریلماق نهایتده چتین گلیردی، فقط نه ایتملی لازیم ایدی علمنی تیز تمام ایدوب آزاد اولسون.

آوغوست آینك ۱۵ ایدی بهادر تفلیسده‌کی یولداشی ساطاندن کاغذ آلدی کاغذی اوخویوب گوزدیکه یولداشلاری تفلیسده بونی گوزلیورلر تا اینکه روسیه‌یه بر یرده گیتسونلر. اوطاقده هیچ کس یوخیدی. کاغذی اوخویاندن صکره بهادر بر ساعت فکره گیدوب بیلمیوردیکه نه ایتسون. آخرده فکرینی داغیدوب باشلادی یواش یواش شیلری یغشدیرماقه. سونا قاپونك آراسندن بونی یغشدرلان گوروب تیز ایچری داخل اولدی. «بو نه‌در؟ نه ایدیرسگز» دیوب بهادرك الندن دوتدی بهادر کاغذی گوستروب سونا بر آز ساکت اولدی و یورگدن بر آه چکوب دیدی: گوره‌سن بزم آیرلقمز همیشه‌لگدر یاروزکار بربریمزایله گورشدره‌جگدر...» «امید وارمکه کلن یای گنه بر بریمزك وصالنه یتشك.

سونا دیشتماری چخوب بهادرك یغشمقنی آتاسنه وآناسنه سویلدی ماشو ویوسف بواحوالدن نهایتده غمگین اولدیلار؛ بهادر ایچون یوله لازم اولان شیلری حاضر ایتدیلر. صباحی گونی ترویقا قاپوده حاضر اولدی. بهادرك شیلرینی لازمنجه یغشدیروب حاضر ایتدیلر. هامو بالقونه بهادری اوتورمگه چقدیلار. بلی وقت اولدیکه بهادر هاموسیله خداحافظ ایدوب سوگلو سوناسی ایله آیرلدی... و سونا «کاغذگزی گوزلیورك» دیوب آتاسنی بالقونده قویوب بهادرك اوطاقنه تیز گلدی و گوزلریندن قانلو یاشلار توکوب اوشاق کبی آغلادی.

(صوك)

ایکنجی حصه

Б. Ф. АХУНДОВ
Азербайджан Респу
Умуми Китабханасы
Инв. №

بهادر سونادن آیریلاندن صکره ترویقا چاپاراق اگری اوگری یوللارایله قالین میشه‌لی داغیك باشینده بولوندی. بهادر غیر بر حالتده ایدی. بهادر ۳ ویرست بی هوش گیدوب آنجاق ترویقاچی داغیك باشینده آتیك جاوینی دوزلتمك ایسترکن آیلدی گوردیکه سونادن خیلی ایراق دوشوبدر. اونك فکریندن قوش اولمق کیچیوردیکه آخرمنجی دفعه اوچوب هم افکارلو روحنه و عقلنه لذت ویرن سونایه باخسون اما نه‌فایده !.. ترویقاچی آتلاری سورمك ایستینده بهادر «یواش بر آز» دییوب ترویقانی ساخلاتدی. بهادرك ظری سونا اولان ایوه ساتاشوب برنیچه روب گوزلرینی بر نقطه‌دن چکمدی وصکره چاره‌سیزقالوب ترویقانی سوردیردی.

بهادریك باشینده مین مین فکرلر صور به طور خیالات اولارکن «پیرییوت» آدلانان قالقه یتشدیلر. بوراده نوروزترویقاچی آتلارا ایکی ساعت یورنق ویرمك ایستدی. نوروز ۳۰ یاشنده گودك بوی جالی اوغلانیدی یوزینده کوزه ساتاشان برعیبی یوخیدی، آنجاق یوزینك چوپوری، گوزلرینك پیشیك گوزلرینه بکزه‌مگی، بورنینك نهایتده بیوك دیشگلری، قولاقلارینك قوز یارپراقی‌دك سالانمقی ـ انسانك نظرینی بر آز مشغول ایدیردی. بهاد یوزینی منکایس اولان طرفه دوتوب‌یورگدن بر آه چکدی. گوردی سونا ایله بونك آراسینده اوجه داغلا، قالین میشه‌لروارادر. اللری قوینینده ۲ ساعت قوز آغاجینك آلتینده دەرین فکرده گاه گزیوردی گاه اوتریردی. قالقده بولاردن و قالق یه‌سیندن باشقه هیچ کس یوخیدی گون یواش یواش باتمقده ایدی و نازیك یل‌اسیردی؛ قوشلار یوالارینده اوتوروب دیمدیکلرینی تمیزلیوردیلر. سنن سمیر یوخیدی، آنجاق هردن بر زوربا حیاط ایتی حوریردی ترویقاچینیك سسی « آغا، اگلشك وقتدر » بهادریك فکرینی داغتدی. بهادر ترویقایه‌اوتیردی. و ترویقاچی آتلاره «فیشت» ایدوب ایستیوردیکه سورسون: یردن قباقلارینه چاپار چیخوب سوروشدی:

ـ هارا گیدیرسکز؟

ـ تفلیسه، بهادر باشنی قالدروب جواب ویردی.

ـ بووقت منسزه مصلحت گورمیورم گیده‌سکز.

ـ نه‌سببه؟ اوجه سسیله نوروز خبر آلدی،

ـ اوندن اوتریکه دونن آخشام پیریوتدن اوچ ویرست اویانه قاچاقلار ۱۰ نفر آدم سویوبلر:

ـ بزه دگمزلر، ایستر ایستمز نوروز جواب ویردی.

ـ اوزکز بیلیرسکز، آنجاق بو آخشام وقتی سیزه مصلحت گورمیورم.

نوروز ایستیوردی آتلاری سورسون، بهادر بر آز فکردن صکره دیدیکه صبر ایتملی، بلکه بر خبر چیخه.

ـ آغا قورخمه: هرگاه قاچاقلار دونن آدملری سویوبلر بوگون بو یولده اولمازلار، ایندی گوره‌سن قورخرلاریندن هانسی جهنمه ایتوبلر. نوروز دییوب بهادردن جواب گوزله‌دی.

ـ یوخ. هرایشده صبر لازمدر دییوب بهادر ترویقادن دوشدی: بوگیجه‌بوراده قالمقمز مصلحتدر سحر گیجه‌دن یوله دوشریك. آتلاری آچ بو وقت قالق یه‌سی ایوان بولاریك دروازه‌ده دایانمقلرینی گوروب سوال ایتدی: «نیه گیته‌یورسکز؟» ایوان سببنی بیلوب بهادره دیدی: آغا منده مصلحت گورمیورمکه بو وقت گیده‌سکز. یخشی اولار بو گیجه قالاسکز، صباح گیجه‌دن گیدیسکز: بلکه سحره‌دك بر خبر چیخه.

نوروز چاره‌سیز قالوب آتلاری آچدی بهادر یتمق‌ایچون ایواندن یر ایستدی. ایوان گوی گوز، صقالی آغارمیش یوزی چیل، اوجا بوی، آریق، یوله گوره چوخ قوناق سیون قوجه روسیدی.

ایوان بهادریك توقع‌سنه گوره بر بالاجه اوطاق آچدی. اوطاجقیك بر طرفیندن بالاجه تخت اوستنده ساماندن دوشکچه، ایللرایله یوزی یویولمه میش بالیش، تختك اوستنده یاریم آرشین هندرلگی، بر قاریش انی بجنره ایکی شیشه‌لی. قوروم ر توزباسمیش؛ پنجره‌ده بر نیچه حورمچك و میلچك اولیسی، و بالاجه چیراق ـ شیشه‌سنی قاراحیس باسمیش و پیلته‌سی نیچه گونلرایله کسیلمه‌میش ـ ایوان اوطاقی گوستروب گیتدی. بهادر تختك اوسته یخلوب فکره گیتدی. قاچاقلاریك خبری،

تازه اوطاقچه‌نك طهرطوری سونانك فكرینی چكمگه مانع اولدی. بوندن سوایی بهادری اینجدن او اولدیكه وقتینده گیدوب تفلیسه چاتمیه‌جقدر. بهادر بو فكرده ایكن ایوان قاپونی آچوب الندە سماوار اوستینده میس چاینیق، ایكی فینجانه بر نیچه قند قرقی ایچری داخل اولدی .و دیدی:

ـ آغا یولدن گلوبسگز، یورولوبسگز' دورك بر آز چای ایچون. بو سوزلر بهادریك فكرلرینی داغتدی.

ـ چوخ راضیم دیوب بهادرباشنی بالیشدن قالدیردی. هرچند یمك و ایچمك بهادریك فكریندن كیچمیوردی ، اما حاضر سماواره شاد اولوب بر فینجان چای ایچمكه راضلیق ویردی. ایوان ایكی فینجانیده چایله دولدیردی: بریسنی بهادریك قباقنه اول‌بریسنی اوزقباقنه قویوب‌دیدی «آغا، بوبورك ایچون گوریرم یورولوبسگز، چای یورونقگزی آپارلر» بوسوزلردن صگره ایوان باشلادی خورولاتمغه. بهادر فینجان ایچنه‌دك ایوان بش فینجان خورولاتدی، بهادرسه ایكی فینجان گوجیله ایچوب ایوانه راضلق‌ایتدی بووقت ایوان ۱۱ منجی فینجانی ایچردی و تریوزیندن یاغش‌تك توكیردی ایوان بهادره دیلیله جواب ویره بیلمیوب باش اكدی و باشنی اگن وقت، چونكه گوزلری بهادرده ایدی، فینجانیك یاریسی دیزینه توكولدی. ایوان فینجانیك سانینی اونوتدی‌سماواردن سو دامجی‌دامجی گلیردیكه ایوان چایدن‌ال چكدی، صگره جیبندن تروبقاسینی چیخاردوب توستلتدی و بهادره نظر یتیروب سوال ایتدی :

ـ سیز نه ملتدن سگز؟

ـ من مسلمانم، دییوب بهادرده پاپروسلی یاندیردی بووقته‌دك ایوان بهادریله روسجه دانشیردی، ایوان بهادریك‌مسلمان اولماقنی بیلوب باشلادی تركجه‌سویلمه‌گه' ایوان تركجه چوخ یخشی دانشیردی. بهادر بونك دانشمقنه تمجب‌ایدوب سوردی:

ـ سیز تركجه هاراده اوگره‌نوبسگز؟

ـ بویاووقده چوخ مسلمان كندی وار ، اولارایله بزیم ایشیمیز چوخ اولمقنه گوره تركجه اوگرنمیشم، ایوان بونی دییوب ترویقاسنی بوشالتدی و باشنی آشاقه

تیكوب دیدی:

ـ سیزیك مسلمانلر یخشی دولانمیورلر.

ـ نیجه؟ بهادر سوروشوب باشنی الیله دوتدی.

ـ دخی‌نیجه‌اولاجقدر: پیشه‌لری اوغورلق. قولدورلق‌اولوب نه‌آلەدن قورخولاری وار نه پادشاهدن.

ـ بلی، گرگدر بولاره تربیه ویریله.

ایوان‌گورگور بهادریك مطلبینی آگلامه‌دی و ایكینجی‌دفعه تروبقاسنی دولدیرمق ایسترگن چولده قیل و قال وشدی. ایوان تیز دیشقاری چیخوب‌گوردیكه برنیچه چاپار اوزبیوگلریله حیاطده دانشیرلر. بهادر صبر ایتمیوب اوطاقدن چیخدی. بووقت چاپاریك بیوگی گوله‌گوله ایوانه دییوردی: « قاچاقلاری قوودیق ساروان محالنه طرف، صگره گوزدن ایتدیلر» بهادریك سوالنه یول قورخولی دگلكه، چاپارباشی جواب ویردی: «خیر، هركاه ایستیورسگز بوآیدنیلق‌گیجه‌ده‌گیده بیلرسگز وبرچاپار سیزه ویردیبارم » . بهادر چوخ ساق اول دییوب نوروزی سسلندی. نوروزسس ویرمدی بهادر آتلار باغلانان یره گیدوب گوردیكه نوروز خورولدییور . بهادر و ایوان‌نوروزی چتینلیك‌ایله یوخودن اویاتدیلر. نوروزگوزلرینی اویشدرا اویشدرا آچوب نه وار؟ نه‌ایستیورسگز؟ دییوب‌سوال ایتدی. بهادریك سوزینه: دورترو یقانی قوش، نوروزگوگه باخوب‌دیدی: «آغا. هله تیزدر، سحره چوخ قالوبدر» ایوانك سه‌سی: نوروز! نوروز! نوروزی یوخودن آیلتدی و احوالاتدن خبردار اولوب گیتدی آتلاریك یانینه.

بهادر ایوانك قوللوقینه لایق اوكا پول باغشلیوب چوخ راضیلق ایتدی. یاریم ساعتدن صگره ترویقا حاضر اولدی. نوروز: آغا، بویرك حاضرم، دییوب بهادره سسلندی .

بهادر ایوانیله و چاپار باشیله سلامقلشوب ترویقایه اگلشدی نوروز چاپاری ترویقانك یاننده كوروب 'ورگلندی و آتلاره‌بر كدن اوز قاعده‌سیله «فیشت» یدوب یوله دوشدیلر یولیك ایكی طرفنده میشه' آیدینلق گیجه! تكرارلك سسی، آتلاریك آیاقلارینك تاپیلتیسی میشه‌لره سس سالیردی بهادر درین درین فكرده ایكن نوروز دوداقینك آلتنده اوخویوردی چونكه یول باشی یوخاری ایدی اوڭا گوره‌نوروز آتلاری یواش یواش سوروب اوزینه خوش كلن نغمه‌لردن اوخویوردی. بونلاری بیاتلری بهادریك دردینی دخیده آرتیریردی نوروز بهادری غمگین گوروب‌دیدی:

— آغا نه ایچون فكر ایدیرسن، یوخسه قاچاقلاردان قورخیرسن؟ قورخمه ایندی بو یولده اولماز و برده قلقه یاخینلاشمیشیق.

— قاچاقلاردن قورخمیورم انجاق فكر ایدیرمكه بوایوی‌یخیلمیشلر نه ییشه‌درکه اوزلرینه قبول ایدوبلر.

— ای آغا، ایله دیمه' من بولاری هیچ قینامیورم بولاریك قاچاق اولمقلرینه چوخ سبب وار...

— گور كور چوخیسی آجاقندن قاچاقچلیق ایدیر.

— خیر آغا، هاموسینك ایونده بر پارچه چورگی وار، آنجاق بولاری بو یوله قویان بزیم بوكاریمزدر... و هامودان باش سبب آرواتدر. آروات!

— نیجه آروات؟

— بیله‌كه بو ایولری یخیلمیشلر بر برینك نشانلی‌سینی قاچردیرلر، بوبر عادتدر دوشوب بزیم آرامزه، گینه قزیك كبینی كسیلمه‌میش اولسه بر شیدر، امابوایولری یخیلمیشلر كبینلی كبینلی قیزلری قاچیردیرلر... البته بوطورایشلردن صكره‌اولكی نشانلی‌سی دلی اولوب داغه داشه دوشیر و باشلیور دشمانیندن عوض آلمقه. بو یازیقه یمك لازیمدر، اوڭا گوره گوریرسن سنیك منیم كمی آدملری سویوب اونكله دولاناجاق ایدیر.

— آ كیشی، نه دییورسن؟ كبینلی قزیده قاچیرتمق اولارمی؟ نه ایچون شكایت ایتمیورلر؟ پس قاضی و غیر ملالار نه‌دن اوتری تعیین اولنوبلر؟

— آه، آغا، ملالاریمزیكده خرابی چیخوبدر... اودی، بر آی بوندن اقدم بزیم كندد. بری كبینلی قزی قاچیردوب آپاردی اوزگه كنده' اوراده ملایه پول باسوب كبینینی كسدیردی. صكره ملا ایشیدنده دیدیكه من بیلمیوردیم قز اوزگه‌یه كبینلیدی یا یوخ... دییور قز اوزی راضیلق ویردی. صكره ایش گیتدی تفلیسه. اوغلانك آتاسی تفلیسه گیدوب گلمگدن هلاك اولدی.

— نه ایچون؟

— نه بیلیم، دییور گیدیرسن قاضینك یانینه دییور: صباح. صباح گیدیرسن. دییور یازمیشم یوخاری، یوخاری گیدیرسن دییور صباح، صباح گیدیرسن، دییور نه‌كه لازیمدر ایدریك. آخرده یازیق بی‌زار اولوب كلدی كنده. منیك جانیك ایچون یازیقی تیفلیسده نیجه اینجیتمیشدیلرسه هامو ملالار، بیوك آخونددن باشلامیش كیچوگینه‌دك آغزیندن كلنی دییوردی...

— هیچ شی ایده بیلمزلر. اولاریك بورجیدر شریعتیله ایش گورملر.

— آخی اولار یازی یوزی ایده‌نه‌دك ایش ایشدن كیچیر، اودی: كیچن یاز منیم باشیمه‌ده بو ایش كلدی، آنجاق من تك اولدوقمه گوره و برده دعواسومین اولدوقمه دوز گیتدیم تفلیسه بیوك آخوندك یانینه. آغزیمی آچوب دردیمی دیمك ایستیوردیم قویمادی سویلمگه،دیدیكه او قاضینك ایشیدر، اول قوی‌اوردا یازسونلر گیتدیم یرینه‌ده معلوم ایتدیم. ایندی بر ایلدن چوخدر آروادیمی الیمدن آلوبلر بو وقته‌دك بر خبر یوخدر، منده صكره گوردیم‌كه دشمنیمله باشارمیاجقم. آروادك كبینینی گیری ایدوب ایشدن ال چكدیم، اما دشمنیم ٤ آی تیفلیسه گیندی‌كلدی. اوزیده پوللی آدمیك اوشلیدی... منده ایشی دویدیم — بالمره ال چكدیم... آه. آغا آزمی بیله ایش اولور؟ آزمی بیله درتلره یانان وار؟ هر كاه منیمده آرخام اولسیدی ایندی منده بر قسمای چیخارتمیشدیم' ایندی او طرفده بو طرفده بر نیچه‌سی قزیل گولله‌یه قربان اولمیشد... نوروز بو سوزلری دییوب یوركدن «آه» چكدی و آتلاری سوردی. نوروزك «آه» سوزی بهادرك قلبنده درین درین یر ایتدی. بو «آه» سوزی بیچاره نوروزك گوجسیز، پولسیز اولمقینه و

غیرلرینك بی‌انصاف، بی‌مروت، بی‌غیرت و بی‌حیا اولمقلرینه اوز منصبلرینه لایق اولمیان، دنیا منفعتیندن اوتری شریعتی ساتانلره اشاره ایدی...

بهادر بو فکرلری باشیندن کیچیررکن «بیلی دوخان» آدلانان قالقه یتیشدیلر.

بهادرك توقعینه گوره نوروز بو قالقده آتلاری آچماوی ساعت ٦ ده «قوجور» آدلانان قلقه چاتدیلر. قوجورده ١ ساعت یورتق ایچون دوشدیلر، چاپار بولاری قوجورده قویوب گیری قایتدی، بهادر سلامت گلمکلرینه وقاچاقلارك یوزینی گورمدیگینه نهایتده شاد اولدی. قوجوردن تفلیسی گورنده بهادرك یورگسی قسیلدی ، چونکه گیتدیگجه سوکلی دوستیندن ایراق دوشیردی.

نوروز تروبقانی حاضرلیوب یوله دوشدیلر؛ ساعت ۱۰ ده تفلیسه وارداولدیلر. بهادر «باکو» آدلانان قسدینه دوشدی. نوروز اوز حقنی آلوب و چوخ راضیلق ایدوب بهادردن آیریلدی. بهادر پالتاری دگشوب قسدیندن چیخدیکه یولداشلارینی آختارسون. تفلیسده گزدیگیك آدمی تاپمق ایستەسن گرك «قالاوینسقی پراسپیقت» آدلانان کوچەیه چیخەسن بهادر بو فکریله اورایەیوز قویدی. بر آز قالاوینسقیده دولانرکن قباقنه یولداشی ایستودینت سلطان راست گلدی. ایکی یولداش اوچ آی بر برینی گورمیوب ایندی راست گلمکلرینه چوخ شاد اولدیلر. بونلار بر برینك احواللدن خبردار اولاندن صگره هر ایکیسی «باکو» قسدینەسینه گلدیلر. بهادر پاپروس یاندیروب سلطاندن سوردی:

– رفیقیم: دی گوریم بو یایی نیجه کیچیرتدیك.

– پیس کیچمدی! ایبون آینی بو راده کیچرتدیم سلطان دییوب دیوانك اوسته اوزاندی.

– یقین چوخ ایستی ایدی.

– من بر ایله ایستی حس ایتمدیم؛ اوندن اوتریکه سحردن آخشامەدك ایوده اوتریردیم، آنجاق آخشاملر چیخوب باغلاره گیدیردیم. و هردن بر تازه آشنالریم چای ایچمگه آپاریردیلر.

– تازه دوستلاردن کیمەدر؟ یوخسه... ایله دوست اولدك؟ حه؟

– بس نیجه! بر دفعه ایولرینده نهار دخی ایتمیشم.

– قزینی گوردیگمی؟

– اصل مقصودیم او دگلدیمی؟

– نه طوردر؟ یخشیدرمی؟

– ظاهرده بورنیندن سوای بر عیبی یوخدر اما...

– حه، نیجه اما، دی گوریم سن منیم جانیم.

– دوغروسی بهادر، من قیزدن برشی آگلامادیم. حیف اویدی ایلکه اینستوتدده زحمت چکوب درس اوخویوبدر.

سلطانیك صحبتی بهادره خوش گلدی و یاوقه گلوب الینی سلطانیك جیبنه قویدی و دیدی :

– سویله، سویله گوریم، سنده خبر چوخدر.

– سن منکلیسه گیدنده دیدیمەی اوقزی من گرك گورم .

– حه!

– دی قولاق ویر : بر مجاسده راست گلوب آتاسیله دوست اولدیم. بونگله بر آز مدنیتدن صحبت ایدندن صگره گوزنیور خوشنه گلمیشم. اوزی مدنیت دادمیوبسەده آنجاق مسلمانه مدنیت واجب اولمقینی سویلدی .

بر آز صحبتدن صگره من اوکا دیدیم: من چوخ شادامکه سیز نه اینکه بوفکرده سگز و حتی ایشیتمیشم قزگزەده لازم اولان تربیەنی ویروبسگز. بونی دیینده دوستمیك آغزی آچلدی: باشلادی قزینی تعریف ایتمگه: خلاصه آخرده یورگیندن بو کیچدیکه قزیمی گورمەسین اونیك تربیەسنی نظره گتوره بیلمزسن. بوفکرینی مکا بیلدیروب منی اوز ایوینەچای ایچمگه دعوت ایتدی. من بوکاچوخ شاد اولوب سوز ویردیمکه صباح قوللوقنده حاضر اولام. اول بری گون دوستیم گیله گیتدیم.

– ایولری هاردەدر؟

– آکشی نیگه لازیمدرا!

– سن منیم جانیم دی.

– آشاقه، «اورته جاله» دن بوطرفه.

– حه، یخشی، سویله.

– دخی نه؟ اول بری گونی گیتدیم. کشی قباقمه چیخوب منی زاله آپاردی. بر آز صحبت ایدندن صکره منی نهار اوطاقنه دعوت ایتدی. بر عورت قباقیمزه چیخوب. بو منیم عورتیمدر، دیبوب. آشنا اولدیم. ایوینك سلیقه‌سینه سوز یوخدر. هرشیئی یووروپا قانده‌سیله .. بلی – بر آز صحبتدن صکره چای اورته‌لقه گلدی. من باشلادیم دوستمك عورتینی تعریف ایتمگه‌که بزیم مسلمان عورتاریندن بیله‌عورت آز تاپولار که قرینه لازیم اولان تربیه‌نی ویره. بونی دیمیشدیم عورتیك آغزی کوپوکلنه‌ش آچیلدی نه آچیلدی! باشلادی: من بیله، آتام بیله، قزیم بیله! دوغرودر، دیدی: تیفلیسده برنیچه آدامك قزلری اوخویوب قورتارویدرلر، اما منیم قزیم کمی هله قورتاران اولمیوبدر' بونی، دیبوب الیله دیوارده آسیلمش کاغذی گوستردی و دیدی: بونی یخشی قورتارمقنه گ.ره ویروبلر و برده ... بوراده کشی عورتك سوزینی کسوب دیدی: خیر بر شهادت نامه‌نی هاموندن یخشی قورتارمقنه گوره ویروبلر. عورتی کشینك سوزینی تصدیق ایدوب باشلادی: «هیچ بیلیرسگز، اوخومقینه اوقدر سعی ایتمه‌شیگکه اقدر موسیقه‌یه و طانسه. بزیم بر دوستمز وار، فامیلیده یادیمدن چیخدی، کشی، «آیقساندر ایوانیچ» دیوب عورتینك یادینه سالدی حه، باخ. آلیقساندر ایوانیچیك قوناقلقی واریدی، بزده چاغرمشدیلر؛ بیشه دك قورس قورتارمش قز واریدی: اما ایلکه بزیم قز باشلایوردی طانسی، هاموسینك آغزلری آچله قالیردی » . . . کشی گنه عورتیك سوزینی آغزینده قوبوب دیدی: «پس اونی دیبورسن نیچه‌کره براوا! براوا! دیدیلر» بوسوزلردن صکره قاپو آچلوب تعریفی آسمانه چیخمش نازلین داخل اولدی. من آیاقه‌دوروب باش اگدیم و صکره بر یمزه ال ویردیك. قز مکا مغرورلقیله باخدی، بونکله بیله من دیدیم: چوخ شادامکه مسلمانده‌ده سیزك کمی قزلار وار. منیم بوسوزلریمه «میرسی» دیبوب باشلادی منیمله روسجه دانشمقه.

– پس بورنینده نه عیبی وار، بهادر سوروشوب پاپروسنی یاندیردی.

– بورنی بر آز اورته‌دن قالخمیشدر.

– یخشی، صکره

– دخی نه صکره بلی بونکله صحبتی باشلادیق. من ترکجه سوال ایدیردیم، قز مکا روسجه جواب ویریردی. قز منیمله دانشدیقجه ار عورت بربرینه باخوب لذت آپاریردیلر .

منیم سؤالیمه: علملردن هانسی خوشکزه گلیر، قز «فرنك‌دیلی» دیبوب مندن سوردی «سیزفرنگجه‌بیلیرسگزمی؟» جواب ویردیمکه «بلی» قزباشلادی‌صحبتی‌فرنکجه. بر آز صحبتدن صکره ظرافتجه فرنك دیلنده سوردیم‌که اره گیتمك ایستیورمی و نه منصب صاحبنه گیتمك ایستیور . جواب ویردیکه هاموندن آرتیق افسره .. بوسوزلردن صکره باشیمدن اود پاریلدادی، چونکه بولاریله دوست اولمه‌مشدن مقدم اوخومش تفلیس قزلارینك بارەسینده چوخ شیی ایشیتمیشدیم و قز بو سوزلری دیینده صکره دخی شکیم قالمادی منم سوزیمه: دوغرودر بزیم قزلار اوخویورلر اما گله‌جك زنده‌کانلقه‌ده گرك حاضرلاشسونلر. یعنی اوشاقلاره تربیه ویرمك، ایو ایشلرینی گورمك گلجك آنانك بورجیدر، آناسی جواب ویردیکه خیر بزیم قز النی ایستی‌سودن ساووق سویه وورماز، اره ویرنده ایله آدمه ویره‌جگم‌کم اوده‌هیچ شیی ایته‌سون. اوشاقلاردن اوتری آیری‌قوللوقچی ساخلار. ایو ایشلریندن اوتری‌ده بر آریسنی.

قزیله آناسینك‌سوزلرینی تصدیق ایدنده‌دوغروسی من‌صبر ایتمدیم،حاضرلاشیردیم گیتمکه آنجاق گاه عورتیك و گاه ارینیك تعریفی منی بی اختیار ساخلیوردی. آخرده فرصت تاپوب دیدی: سیز گرك چالیشه‌سگزکه غیریلرده قزلارینی اوخومقه ویرسونلر اوکاگوره لازیمدرکه اولاریله علاقه‌گزاوله، تاقزگزیك تربیه‌سینی گوروب اولارده قزلارینی قویالار اوخومقه. گور عورت مکا نه‌جواب ویردی. «بز» دیدی، «دوغروسی‌هر آدمیله دوروب اوتره بیلمیوریك، قزیمده بووقته دك تیفلیسده هیچ بر قزیله دوستلق ایده بیلمیور، اوندن اوتریکه اولار نه اوتورمقلرینی بیلیرلر و نه دورمقلرینی. وبرده لایق دگلکه بویله‌مدنیتلی قز اویله آدملریله دوروب اوتورسون..؟»

آخرده منیم سواله: تورکجه یازمق اوخومق بیلیرسگزمی؟ قز جواب ویردیکه‌ترك دیلی نه‌درکه اوگا گوزل وقتنی چورودم و نیه لازیمدر... بوسوزلر منیم قانیمی دخیده خراب ایدوب دوام گتوره بیلمدیم: «خدا حافظ» ایدوب چیخدیم سلطان بو سوزلردن صگره بهادره باخوب اونك بو بارەده سوزینی گوزلدی.

ـ پس بیله، بهادرفکره گیدوب دیدی: گور. بوسن‌اوزیك ترك‌قزی‌اولاسان اوزدیلیگی بیگنمیه‌سن؟! اوزیك تورك عورتی اولاسن، ۲۰ ایل بوندن مقدم ساده‌تورك‌کلفتندن چیخه‌سن ایندی ترك قزلاری آنجاق افسره گیتمکدن، ویا فرنك دیلنی بیلمگدن اوتری و اوز دیلنی ملتنی دشمن دوتمقدن اوتری مدنیتك دالیجه گیدورلرسه هیچ گیتمسه‌لر یخشیدر... بهادر فکره گیدوب دوردی اوطاقده گرمگه.

ـ بیله فکرده، باشلادی سلطان: بر بو قز دگل، تفلیسده‌وغیر یرلرده‌اوخومش قزلاریك اکثری معیشته و زنده‌گالقه بو طور باخیرلر سلطان سوزینی قورتاروب بهادره نظر یتیردی بهادریسه سلطانك سوزلری درین درین فکره آپاردی. بهادر اوز سوناسینی یادینه سالوب «آفرین ملت!» دیدی سلطان بونك سوزلرینی یخشی باشه دوشمیوب دیدی: آه! ملتك ایوی یخیاوبدر! هر ملتك قباقه گیتمگینه باعث‌اول عورتدر. ایندی بو طور نظرلی قزلاردن بز نه گوزلیك؟ بولار کله‌جگده آنا اولاجقلر... بی‌چاره‌ترك بالالارینه نه تربیه ویره‌جکلر؟.. البته اوشاقلر تمیزاولاجقلر. هربرادبی (اوگرنه‌جکلر) بیله‌جکلر، طانس اوگرنه‌جکلر، فرنگجه دوتقولدانا‌جقلر، اما اوز دیللرینی نه اینکه بیلمیه‌جکلر و حتی ایستمیه‌جکلر بیلسونلر، چونکه ترك «مادونلاری» تربیه‌نی اویله ویره‌جکلر.

ـ بلی، بهادر جواب ویردی: بر دیلك قدرینی ملت اووقت بیلرکه همان‌دیلده یازیلان انشالر ملتیك هم بدنینه و همده روحینه تربیه ویره و بر دیلیك اول وقت قیمتی اولارکه او دیلی تعلیم ویرنلرده غیرت، انصاف اوله: مکتبلریمزه باخیرسن: یوز ایلدن قالمه‌قاعده قانونیله درس ویریرلر. انشایازانلریمزه باخیرسن: «الفاظلر» اوقدر گوزلرینی کور ایدوبکه اصل مقصودی یاددن اونودوبلر ... و بر نیچه‌سی دخی اوز حسیاتنی غیری دیلده قلمه گتوریر. بولاردن سوال ایتملیکه ای عقلینی نه

یره‌صرف ایتمك بیلمین بیچاره‌لر! «خطای ملتیچون ترك‌دیلینده یازمقك نه‌منفعتی؟» حکیم آزاره گوره گرك دوا ویرسین. یوخسه بو میمون علمینی سه‌ونلر فکر ایدیرلر اوز بی‌معنی، پوچ یازدیقلری انشالره هر ایکی طرفدن آفرین آلسونلر... ناخوشیك روحینی تمیزلمگدنسه قارننی تمیزلیورلر. یازدقگز انشالره بو یازق‌ملتدن آفرین گوزله‌میك! چونکه ملت نه قدر کور اولمیش اولسه باشینه دگن توموزی حس ایدر..

بو سوزدن صگره بهادر «آه» ایدوب‌فکره گیتدی. سلطان بهادره یاووق گیدوب دیدی: «بو بارەده صحبتمز چوخ اولاجقدر، هله قولاق آس گور روحانیلریمز نه ایدیرلر.

ـ اولار ایله‌ده‌می دوست اولدك؟

ـ پس نه!

سن «حضور شریفلرینه» گیدوب اولاری تانیوبسن، امامن او«مقدس»جنابلریك سوزلرینی گورمه‌میش تانیمیشم، بهادر بونی دییوب قویون جیبیندن دفترچه‌سینی چیخاردوب سلطانه گوستردی و دیدی: بولده یازمیشم، پس خط دوشوبدرانشاالله پتیربورغه گیدنده بر نیچه یرینی دوزلدوب ویره‌رم اوخویارسن.

ـ بوراده یخشی اولدیکه بر اوغلانیله دوست اولدیم، سلطان دییوب دفترچه‌نی بهادره قایتاردی همان اوغلان سوز ویردیکه‌تفلیسده هرنه احوالات اولسه‌یازسون. سوزیندن بیله گوریکور اوزیده ترکجه یازیر و حتی، دییوردی، تفلیس‌مسلمانلرینك بارەسینده بر احوالات یازوبدر.

هر حالده بو اوغلان بزه لازیم اولاجقدر.

ـ البته، بهادر دییوب اوغلانك آدینی سوردی.

ـ س... دییوب سلطان جواب ویردی.

ـ بووقت قاپو آچلوب قسدین قولوقچی‌سی سماوار گتوردی. بهادر چاینقه‌چای سالوب قویدی سماوارك اوسته و صگره سلطان و اوزینه چای توکه توکه سوال ایتدی :

ـ گور گور وقتیگی بوش یره کیچیرتمیوسن.

ـ من هاچان وقتیمی بوش یره کیچیرتمیشم ؟

ـ سلطان.اوز آرامزدر. کیچن ایل ملتیك صحبتینی، ایدنده‌قولاقلاریگی‌دوتوردك، اما ایندی گوریرم ملته بر نوع نسبتلری اولان آدملری اوزك آختاروب تاپیرسن.

ـ بهادر! سن منی باشدن تنبل حساب ایدوب مگا غیر نظریله باخیردك، سن فکر ایدیردك من اصلا اوز ملتیم ایله علاقه‌می کسمیشم، سهوسن!

ـ یادیگدن اونودوبسن: بر گون تورکجه یازمق باره‌سینده صحبت اولدی، سن آز قالدی منیم ایله دالاشه‌سن؟

ـ دوغرودر، اووقت سن مگا دییوردك؛ وقتگی عبث یره کیچیرتمه، برشئی یاز، اما من فکر ایدیردیمکه بر منیم یازمقیمدن نه اولاجقدر و منیم انشالریمه کیم دقت ایده‌جگدر؛ فکر ایدیردیم: چوخ یاخشی یازدیم کیم اوخویه‌جقدر؟ اما ایندی فکریمی دگیشدیرمیشم دوشمیشم سن دوشن درده...

ـ نیجه؟

ـ ایندی آنجاق آگلامیشم: بز ملتیك فکرینی چکمینده پس کیم چکه‌جکدر؟ بز یازمینده کیم یازه‌جقدر؟

ـ پس بیله! بهادر دییوب سلطانك بوینیدن قوجاقلادی، ایندی بیلدیمکه غیرت میدانینده تك دگلم. بر فکرلی قرداشیم! ملتمز بر حالده‌در که بـر بالاجه نقلده یازسن بیوك ایش ایتمش کیمیسن! آنجاق یـازان شخص گـرك خلقك دقتیندن قورخمه‌سون. . مردانه هر سوزی آچق دیسون قرداشی اولمش اولسه‌ده . او که قالدی بر پاره آدملره که اللریندن بر شئی کلمیوب آراده سوزگزدرن عورتلرکیمی حسدلریندن پارتلیوب زورنالارینی بم ایدیرلر، اولاره قولاق آسمه‌ملی . بو طور شخصلر هر ملتده وار. اولار آخرده اوزلرینه لایق اولان مرتبه‌نی تاپیرلر . . . اینانیریرم سنی: چوخو بو مثال آدملردن قورخوب اوز معلوماتلرینی گیزلدیرلر. بودی تفلیس! آزمی بوراده مدنیتلی مسلمان جوانلری وار نـه ایچون بـر ایش گورمیورلر؟

منیم نظریمه بوراده مدنیتلی مسلمان آزدر. من بر نیچه‌سیله آشنا اولدم . هر کاه بولاریك فکرلرینی و زنده‌کانلیقه نظرلرینی بیلسن قانك خراب اولار. بولارك باره‌سنده وقتینده دانیشاریق، آنجاق سگا خبر ویریم گنجه‌دن.

ـ حقیقت کاغذ یازمشدك حاجی کنده گیده‌جگم گیتدیگمی؟

ـ گیتدیم، بر هفته‌دن چوخ اوراده قالدیم، اوندن صگره گلوب گنجه‌ده بر هفته قالوب گیتدیم شیروانه. گنجه‌ده یوروپا قـدینینه دوشوب ع... بگیك باره‌سنده احوال پرسان اولدیم، مگا دیدیلرکه شهرده‌در. بو خبره چوخ شاد اولدیم اوندن اوتریکه گنجه‌ده اوندان سوای یووق دوستم یوخدر الیمی یومیشدیم قاپـوچـی کلدیکه سیزی خبر آلیرلر، بوگا تعجب ایتدیم، فکر ایتدیمکه منی بوراده ع ـ بگدن باشقه هیچ کس تانیمیور و اوده تیزلیکده هاردن بیله‌جگـدر. خلاصه ـ قاپوچی‌یه دیدیم: بویورسون. من بونی دیمگده قاپی آچلوب ع ـ بك داخل‌اولدی. من حقیقت بیله راست گلمگیمزه اینانموردیم، آنجاق‌صگره‌دن معلوم‌اولدیکه اوز که آدم آختاریرمش تخته‌ده منیم آدیمی گوروب تاپوبدر . . . بر آز صحبتدن صگره رفیقم بگا دیدیکه آ ـ ف شهرده‌در، گرك اونك یانینه گیدك. بو خبره من شاد اولدیم؛ چونکه ایشیتمیشدیم‌که آ ـ ف چوخ غیرتلو مسلمان حساب‌اولنیر. جاهزی ایچوب قـدیندن چخدیق، فایتون گتوروب گیتدیك. زنگی چکدیك ، قوالوقچی چخوب دیدیکه آغا بوساعت گله‌جگدر، بویوروز اگلشیك. گیتدیك‌اوطاقه. اوطاقی هله نظردن کیچیرمه‌میشدیم رفیقم دیدی: «آریق کلیر» من اول بونك سوزلرینی آگلامادیم، اما صگره ایله‌که گوزلدیگمز ایویك صاحبی کلدی. بیلدیمکه ع ـ بك ظرافتیله دییورمش «آریق» بلی نیجه آریق! اوچ سن کوکلیگده!

خلاصه بونگله گوروشوب سوزیندن بیله گوروندیکه منیم گنجه‌یه گلمگیمه چوخ شاد اولوبدر. آ ـ فیك سوزیندن‌بیله‌معلوم اولدیکه گنجه‌نك معرفتلو‌مسلمانلری هله غفلت یوخوسینده‌در ، اما جماعتی تربیه‌دن قاچاق دگل. ومعرفتلو جوانلریك یاتمقلری و روحانیلریك بر نیچه‌سینك ملت ایشیه‌قاریشمقلری‌عمومی ایشلری‌انگلدیر. صگره بیلدیمکه کیچن ایل اوراده بیوك مسجدیك یانینده مسلمانلر مکتب‌آچمق

قویمشلر، اصول جدید ایله هم تورکجه و همده روسجه، درس دییورمیشلر، انجاق صکره‌دن بر نیچه عوامیك کورلقینه گوره و غیر مکتبدارلریك حسدیله مکتب پوزلیر. اصل سبب بو اولوبدرکه ترك معلمی سنی ایمیش ... صکره بر مجلسده حقیقت ترك معلمینك معلملیگده ماهر، اولدیقنی ایشیتدیم. کورینور چوخ زحمت چکیرمیش، حتی ایکی اوچ آی مواجبسز درس دییورمیش، چونکه ملت آدینه یغلان پولی اودورمشلر... خلاصه ـ آ ـ ف ترك معلمیندن چوخ راضیلق ایتدی. «نه ایتمك» آ ـ ف دیدی: «عوامیله هله چتیندر دعوا ایتمك. الله انصاف ویرسون بزیم روحانیلره ـ اولارده عوام لریله براولوبلر. بعض یا آلتی قاناجاهللی آدم بولاریك قباقنده نه ایده‌جگدر. گنه غزته‌مز اولسه بولاریله دعوا ممکندر، اما نه فائده... » دوغروسی آ ـ فیك بو سوزلری منیم خوشمه گلدی. چونکه بوسوزلری یورگدن دییوردی سوزلریندن و یوزیندن معلوم اولوردیکه غیرت تازه رفیقیمی بوغیر، آخرده مگا سوز ویردیکه هرکاه قیشده گنجه‌ده قالمالی اولسه گنجه مسلمانلرینك بارەسنده بر نیچه احوالات یازسون. صحبتمز چوخ چکدی. آخرده آ ـ ف وعده‌مزی نهاره آلوب مگا مصلحت گوردیکه بیوك آخوندك یانینه گیدیم. من راضی اولدم نهاره‌دك خواهش ایتدیمکه آخوندی زیارت ایدیم، ع ـ بك آخوندك حجره‌سنی گوستروب دیدیکه آخوندیله صحبت ایدنده قرائت خانه‌نگده بارەسینده دانشیك، بولده بیلدیمکه ایکی ایلدر ایستیورلر قرائت خانه آچمقه، انجاق آخوندیك التفات نظری اولمادیقنه گوره ایش دوز گیتمیور. بلی. بلی، گیتدیم جناب آخوندیك حضور شریفنه: چکمه‌لریمی چیقارتدیم و سلام ویروب ادبیله (دوه کیمی) قاپونك آغزینده دیزی اوسته چکدیم. عمامه‌لی اوچ نفر آدم اوتورمیشدی، اوگا گوره اول بیلمدیم اولاریك هانکسی «جناب آخوندر» اسمینی سوال ایدوب عمامه‌سی بالاجه اولان بیوك آغ عمامه‌لیه اشاره ایتدی بلی، جناب آخوند خوش بوزلی قرمزی سقال؛ (اوتمیشم ساری سقال یا اینکه قرمزی.) آخوند الینده کاغذ یازدیردی. و چونکه الیندن یره قویمق ایستمیوردی، اوگا گوره بیلمدیمکه چوخ لازملی کاغذ یازیبور، من باشلادیمکه‌پنه یورغدن کلمیشم، اوزیمه واجب بیلدیمکه جنابگزیك حضور

شریفنه گلم. «زحمت چکوبسگز» دییوب آخوند گوزینك بریله مگا نظر ایتدی و صکره گنه باشلادی یازمقه. غیر ملالرده اللرینده هره بر کاغذ یازیردی. صحبتی من باشلادیم مکتبدن، هر مطلبدن صکره جناب آخوندك تنبل لگی دوتمیوب «بعلی» دییوردی. گورینوربیچاره اوقدر عرب سوزلرینی مخرجدن ایشلدیر که یازق "بلی" کلمسینده "عرب سوزی ایدوب" بوغازینه عبث یره زحمت ویریر. مکتب بارەسنده مگا جواب ویرمدی، آنجاق «بعلی و خیر» منیم سواللریمی ردایدیردی. دوغروسی آخوندك بو طور حرکتی مگا خوش کلمدی، چونکه فکر ایتدیمکه: یا جناب آخوند منیم سوزلریمی آگلامیور، یا اینکه ایستیورکه من باشیمدن تیز رد اولام حقیقت دیزلریمده آغرییوردی. خلاصه کور پشیمان آخونده ادبله خدا حافظ دییوب چیخدم دیزلریمك آغریسندن بر نیچه آدیم آخسادیم. ـ پس آخونده بر شئی دیمه‌دیك؟ من اولسیدیم آخونده بالاجه نصیحت ایدردیم، بهادر دییوب حرسلو دوردی گزمگه.

ـ نه دییدیم! خلاصه ـ کلدیم قسدینه، گوردیم ع ـ بك اوتوروب منی گوزلیور. ماجرانی اوگا نقل ایتدیم اوآز قالدی کلمکدن قش ایتسون وصکره فکره گیدوب دیدی: «بولارده نه اینکه ملت غیرتی یوخدر، حتی دین غیرتیده. نظر یگزه چاتدیمی مسجدیك منارەلرینه؟. نیچه ایلدر داغیلوب توکولوبدر، اما بووقته‌دك قایرمیورلر... مسجدیك آزمی پولی وار؟ نیه مصرف اولنیر.؟ آنجاق اوزلری بیلرلر...» بو آز صحبتدن صکره ع ـ بك دیدیکه نهاره گیتمکین وقتیدر.

بلی، کلدیك آ ـ ف گیله. احوالاتی اوگا نقل ایتدیم. سوزلریم گورو کور اوگا چوخ اثر ایتدی.

سلطان سوزلرینی قورتارمه‌مشدی قسدین قوللوقچیسی ایچری داخل اولوب بهادردن باش بورت ایستدی. بهادر چامادانینی آچوب باش بورتی ویردی. صکره بهادریك فکرینه دوشدیکه سوایه کاغذیازسون تیز آچق قارت گتورتدیروب یازدی.

سلطان گیمه یازیرسن دییوب بهادردن سوردی بهادر کاغذی یازوب‌قورتاراندان صکره دیدی:

بو کاغذی بر قزه یازیرمکه یایده منیم روحمه لذت ویروبدر، بدنیمه یوخ، روحمه! «روح» سوزینی دقتیله دیه‌گده‌مقصودیم اودرکه اوزگه فکرله‌دوشمیه‌سن.

ــ کیم اوله؟ تعجبیله سلطان سوردی.

ــ کیم اوله! مگر دیلیله و صف ایتمك ممکن‌درمی؟ آلا دفترچه‌نی، اوخو، گور نیجه قزدر! گور هیچ یاریم ساعت بوندن مقدم سویلدیگك اوخوش‌قزلاره اوخشایشی وارمی! گور بونك بر دیرناقینی بیاق سویلدیگك قزلاره دگیشرسنمی ملت غیرتی ایستیورسن اونده، عقل، کمال ایستیورسن اونده. بزیمکیلار!. نیجه‌که دیدیك یازی‌سکز ایل‌زحمت چکوب علم اوخیورلر اوندن‌اوتریک‌طانس‌اوگرنسونلر، اوز دللرینی اونوتسونلر و اورده گیدنده آنجاق افسره .» «تفو!» دییوب بهادر پاپروسینی یاندیردی و صکره سلطان سوال ایتدی:

ــ پس بادکوبه‌یه گیده بیلمدیك؟

ــ نه قدر چالشدیمسه ممکن اولمادی، اما، اللّه، قویسه، گلن ایل نه‌طهر‌اولسه گیده‌جگم چونکه یخشی خبرلر گرك اوراده اولسون.

ــ بلی، هر بر بارده بادکوبه‌نك احوالاتی غیر شهرلردن آرتیقراقدر، اماامیدیم وارکه یابه‌دك اورادن خبر اولسون چونکه بیاق‌دیدیگیم قرقیشده‌اورایه‌گیده‌جکدر و اوز حسیاتنی سوز ویروبدرکه یازسون.

ــ تفلیسده ساری پاشانك بارەسنده بر نیچه احوالات ایشیتدیم گوریکوراوزینی بادکوبه‌ده یخشی دوزلدوبدر.

ــ حه ساری پاشا بر اوزگه«پاشا» دییورلر. اولوبدرمنده چوخ شی‌ایشیتمیشم اما اینانديریم‌سنی، ایشیدین‌احوالاتلره‌ایناننمیورەم؛ چونکه ۱۴ ایل‌بوندن مقدم پتربورغه گلنده ایشیتدیگمه نه‌لر سویلیوردی؟ ممکندرمی بوطور مدنیلتلی شخص دنیامنفعتندن اوتری معیشته و زندگانلقه اولان تمیز نظرینی، پوله ساتسون، اما دییورلر...

بهادر سوزینی قورتارمامیشدی قوللوقچی پوشت خانه‌دن کاوب خبر گتوزدیکه پوشت واردر، بهادر و سلطان تیز گیئوب پوشت خانه‌یه گیتدیلر، سلطان اوگون گیتدیکارینی غیرمولداشلارینه‌معلوم‌ایتدی. آخشام‌ساعت ۸ ده‌اول‌بری گونی‌ایکسیده‌پوشت خانه‌ده‌حاضر اولدیلر، ساعت‌دوقوزده تفلیسدن پتربورغه قافقای یولیله یوزقویدیلر...

بهادر گیدندن صکره سونا هیچ یره چیقمیوردی. آتاسی آناسی بزیره قوناق گیدن وقت سونانیده ایستردیلر آپارسونلر لکن سونا «کیفیم یوقدر» دیوب همیشه ایوده یالقگز قالیورایدی. سونا یالقزلقی بهادردن صکره چوق سویورایدی. وقتنی کتابلار آرقاسنده کیچریور ایدی. ایکی ساعت اوقومغه مشغول اولوردیه برساعتده اوخودیقی شیی اوز اوزینه تحلیل ایدردی: « بومسئله‌ده بهادرك فکری نه اولا؟ بوعقیده بهادرك عقیده‌سنه موافقمی یایوق؟» بوطور سواللاری ویروب بهادرك‌عوضنه اوزی جواب ویرردی هر بر ایشنده بهادرك عکسنه‌باخوب اونك فکرینی‌سواردی آخرده بهادرك عکسندن بر بالاجه عکس چکدیروب اورتلی (میدالیون)ك ایچنده دوشیندن آساردی، فقط (میدالیون) ك ایچنده نه اولدیغنی اوده هیچ کیم بیلمیور ایدی.

سونك آتاسی و آناسی بهادرایله سونانك آراسنده اولان محبته غیر برنظرایله باقیوردیلر. بونلار فکر ایدیوردیلر: بهادر سونانی سویور، چونکه سونانك اخلاق اوطواری عقلی عقیده‌سی بهادره خوش گلیور، سونا بهادری سویور، چونکه بهادر نهایتده ملایم عقللو غیرتلو انصافلو یورگی تمیز بر جواندر. بهادرك مسلمان و سونانك خریستیان اولمقی یوسفی و ماشونی تشویشه سالمیور ایدی. آتا و آنا غیر بر شی فکرلرینه گتورمردیلر.. و غیر برفکرده اولمقه‌ده برهانه یوق ایدی ایکی نوجوان همه وقت بربریله قرداش باجی کیبی رفتار ایدردیلر.

عجبا! قرداش و باجی آراسنده اولان تمیز محبت ایکی نوجوانك آراسنده اولا بیلمزدیمی؟ انسان انسانی سومك بربرینه محبت باغلامق طبیعی‌در. برقزك بر اوغلانه اولان «روحانی محبتنه» تعجب ایتمه‌لی‌می؟

حقیقت آخروقته‌دك بهادرك سونایه و سونانك بهادره اولان روحانی محبتلرینده شك‌یوق ایدی. حتی ایکیسیده چوقلیجه رومانلار اوقویارکن اوز اوزینه دیردیلرکه بزیم محبتمز غیر بر محبتدر! همان رومانلارده اوزارینی گورمیوردیلر بر نوع سونیوردیلر، شادلانمیوردیلر . . . « یوق بویله بر تمیز صاف محبت هیچ کیمده گورونمیور! » فکرینده اولارکن هر ایکیسی اوزعالمنده غیرلرینه مغرورلقیله

باقاردیلار و هر آدمه بویله بر عالی محبتك بارەسنده نقل ایتمك ایستردیلر ... فقط بویله بر فکرده اولارکن تکلیکده هر بری اوز عالمنده بر « سؤال » دن خلاص اولا بیلمیوردیلر.

بهادر فکر ایدردی: «بن سونا کیبی بر وجوده احتیاجیم اولەقنی دوشنیورم. بن همیشه ایستردیم بنی بر آدم تمیز محبتله وار قوتیله سووسون، بنی آکلاسین، بنیم عقیدەمده بکا یولداش اولسون. سوزسیز فعاسیز بنیم روحیم نه حس ایتمکینی دوشونسون؛ بویله بر وجودی بن تاپدیم. سونا همان آرادقم وجود. بن آرتق درەجەده خوش بختم، دگلمی»؟

سوناده تکلیکده همان بو فکرلری باشندن کیچرکن « بن آرتق درەجەده خوش بختم، دگلمی»؟ سوالنی اوز اوزینەویرردی. فقط هر ایکیسی « خوش بختم دگلمی»؟ سوزلرینی دیوبده بر آز فکره گیدیوردیلر... باشلارینه اختیارسیز غیر بر فکرده گلیرردی... «بن آرتق درەجەده خوش بختم » سوزلریندن صکره «دها بزه برشیده گرگمی؟» سوالی بونلاری راحت قویمیور ایدی.

بو «سوالی» هرایکیسی اوزیندن کنار ایتمك ایستیوردی وار قوتلریله « دها بزه برشیده گرگمی؟» سوزلرینی اوزلریندن قوویوردیلر، لاکن اختیارسز بوسوزلر گنەده فکرلرینه گلیوردی. حتی برگون بهادر « بو سوزلری » بالمره اوزیندن رد ایتمك ایچون ایستەدی بر بهانەایله منزلنی دگشسون، آنجاق گونده گلوب درسلرینی ویرسون گیتسون. صکره اوز اوزینه دیدی: عجبا! بنده اوقدر قوت قلب اولمادیمی که بویله فکرلری اوزومدن کنار ایدم ؟ !

سونا ایسه «بویله بو سوزلری» میدانه گتورن رومانلری دها اوقومیور ایدی رومان عوضنه فلەسوفیه کتابلری اوقویوردی.

بو منوال بهادر و سونا اوزنفسلرینی بوغمغه چالشاردیلار. هردن برگنه بویله فکرلره دوشوب گاه قزاراردیلر، گاه بربرینی گورنده یره باخاردیلار..

هیچ برشی بربریندن پنهان ساخلیه بیلمیوردیلر فقط نه ایسه بو « مسئله » نی آچا بیلمیوردیلر بونکله بیله تکلیکده بو « فکرلر » بونلری راحت قومیورایدیلر.

بهادرك اختیارسیز دیانه گلن مذکور شعری سونانك «نەسیردر انسان بربریندن تفریقه دوشوبدر» اختیارسیز دیلنمش سوزلری بونلارك پنهان فکرلرینی بربرینه آشکار ایتدی ...

«دها بزه بر شیده گرکمی؟» سوزلری آیرلاندن صکره دها آرتق بونلاری ناراحت ایدردی. بهادر سونانك عکسنی همیشه قوینده گزدروب اونکله تسلی تاپار کن سوناده بهادرك عکسنی اوتاجق چنکدیروب (میدالیون)ده دوشوندن آساردی: بر کیجەسونا بهادرك بارەسنده چوق فکریده ایکن یرینده اوزاندیقی یوده [میدالیون]ی آچوب عکسه باقیور ایدی. باشنه طورلی طورلی فکرلر گلوب صکره یوخویه گیتدی. (میدالیون) ایسه آچق قالدی.

آناسی ماشو عادته گوره سونانك اوطاقنه کیجەده نیچه دفعه گلردی باقاردی. سونانی اوستی آچیق یاتمش گورسه ایدی اوستنی اورتردی. بو گیجه ماشو سونانك یاتاجق اوطاقنه گلوب اونی دوشی آچیق یاتمش گوردی. دوشنده ایسه [میدالیون] ی آچق گوروب ایچندەکی عکس کیمك اولمقنی ایستدی بیلسون. لامپانی یاووق گتوروب بهادرك عکسی اولەقنی گوردی... ماشو تیز سونانك اوطاقندن چخوب پریشان حالده ایکی اللری یوزینده یوسف اولان اوطاقه گیتدی ویوسفك تختنده اکلەشوب اختیارسیز آغلادی...

«نه اولدی سکا» یوسف تختندن سیچریوب ماشونك الندن دوتدی.

ماشو گوزلرینی سیله سیله گوردیکنی نقل ایتدی. بر آز سکوتدن صکره یوسف دیدی: جوانلقدر ضرر یوخدر، اونلار بر بربرینی چوق سویورلر. بن اونلارك بارەسینده هیچ وقت بدگمان اولمارام، ایکیسیده عقللو کماللو جواندرلار...

– بنده بدگمان اولمیورم، فقط ایشك عاقبتی بنی تشویشه سالوبدر. ماشو دییوب فکره گیتدی.

– قورقما! یوسف دییوب اوزاندی: هر حالده صباح آچق آچیقنه سونا ایله صحبت ایتمك اولار.

ماشو بوسوزلردن صکره بر آز راحت اولدی، اوزاندی و بر آز فکردن صکره یوقویه گیتدی.

سحر سونا یوقودن آیلوب (میدالیون)ی آچق کوردی. تیز باغلادی. « آنام کوردیمی یایوق» فکری بونی ناراحت ایدردی. بونگله بیله اوزینه سوز ویردیکه هر کاه بو بارەده سوز آچلسه بهادره اولان محبتنی آچق آچقنه سویلەسون. سحر سونا چای وقتی عادت یوزره آناسنی اوپدی. آنجاق آناسی طرفدن برنوع ساوقلق حس ایتدی. بو ساوقلق سونانی شبهەیه سالدی فقط بر سوز سویله میوب چاینی ایچدی و صكره اوز اوطاقنه گیتدی. آناسی ایسه اونك دالیجه گیدوب بیلمیوردی نه طور صحبت آچسون. سونا بونك حالتنی گوروب سوردی: آناجقم سنك یوره گكده برسوز اولمقنی دوشونیورم. نه ایستیورسن سوردیەرم.

ماشو سونانك بویننده قوجاقلیوب دیدی: سوگلوقزیم! سن بیلیورسنکه بن وآتاك سنی نهایت درەجەده سویوریز. سن عالی اوقومش برقز البته چوق شیی بزدن یخشی بیلیورسن بز سنك اوغروكده جان ویرمکه حاضر اولدقمز حالده سنك یورگكده اولان دردی باشکده کی فکرلری بیلمك ایستیوریز اختیارك وار: دییەده بیلرسن دیمیەده.

ـ آناجقم آچق سویله. بن هامو سواللرکه جواب ویرەرم. یوقسه گیجه (میدایون)ك ایچنده کی عکس گوردكها ؟

ـ دوغرودر قزیم گوردوم و بو احوالات بنی بر آز تشوشه سالوبدر . . سونا بەسوزاری ایشیتجك اوجەدن آغلادی و آناسنك بوینی قوجاقلیوب دیدی: نه ایدەلم سویورم... بن بهادری سویورم. آناجقم بویولده بنیم علمیم قاناجقیم ایش گورمیورلر محبتك مقابلنده عقلیم چاشیور. آه سوگلو آناجقم! بریول گوستره.. بن بووقتەدك محبتمی پنهانده بسلیوردیم فقط ایمدی سوز آچلدی. بن شادام ! .. یورگیمده کی سوزلری دیمگه یول آچلدی... بهادر ایسه بووقته دك اوکانەدرجەده محبت باغلادیقمی بیلمیور. بورادە ایکن بو حسیاتمی اوندن گزلدیور ایدیم.ایمدی بو آیرلق محبتمی برە اون آرتروبدر آه سوگلو آناجقم باغشلا بنی! نه ایدەیم؟

سونا بوسوزلری دیوب آناسنك قوجاقنه یخلدی و اوجه سسیله آغلادی.

ـ سوگلو قزیم! راحت اول آغلاما! بن سنی آڭلیورم . بن اوزوم محبتك اودینه یانمیشم فقط بنیم آتاگەاولان محبتمك چارەسنی تابلدی: بن آتاگه ـ گیتدیم .. سیزك محبتگزك چارەسنی گورمیورم. قزیم! سن عقللو کماللو ملتگی دینگی سون بر قز . . بهادر ایسه ملتنی نهایت درەجەده سون بر اوغلان... نه طور ایتمەلی! بن اوزومده چاشیورم

ـ بنیده چاشدران بو مسئلەدر دیوب سونا گوزلر بنی سیلدی. بس نه طور ایتملك! آه سوگلو آناجقم بومسئلەده آتالقی اونوت بنیم ایله یولداش اول، بگا یول گوستره بنی باشیمده کی قره فکرلردن خلاص ایت...

ماشو: «اودر آتاك گلیور» دیوب دیشقاری چیقدی و سونا ایکی اللریلەیوزینی دوتوب تختك اوستەیخلد .

یوسف ماشودن هامو احوالاتی بیلوب درین فکرلره دوشرکن اوز جوانلقنی یادینه سالدی، سونانك بو حرکتنه هیچ تعجب ایتمزدی فقط بونیده چاشدیران بهادرك مسلمان و سونانك خریستیان اولمق مسئلەسی ایدی. یوسف اوللر حتیفکر ایدردی: نه یخشی اولاردی که سونانك گلەجك یولداشی بهادر کیبی عقللو تمیز صاف یورگلو بر جوان اولیدی.

حقیقت ار وعورت بهادرەده نەاینکه برعیب تاپمیوردیلر حتی اونیسوویوردیلر. آنجاق بهادرك مسلمان اولمقی بولاریله بهادرك آراسنده اوچوروم درەکیبی برشی میدانه گتوریردی. آتا و آنا گیجه گوندوز فکر ایدوب عن بر نقطەیه گله بیلمیوردیلر، اوکاگورەده سونایه بر یول گوستره بیلمیوردیلر :

بونگله بیله بهادرك پتیربورغدن بر کاغذی سونایه گلدی. بهادر کاغذینده یازمشدی :

«عزیزیم سونا خانم! باشمده کی مینمین فکرلرك هانسندن باشلامق؟ بوگونەدك گوردیگم آدملردنمی؟ یاگزدیگیم یرلردنمی؟ آنجاق کندی حسیاتمی سویلیەلم.. اوت خانم افندی! آنجاق کندی حسیاتمی سویلیەلم .. غریبه برحالتمدر! بن سزگه دیرده بر اوطاقده زندکانلق ایدرکن باشمدەاولان مینمین فکرلریمی بتونوجودیمی

اصطرابه سالان حسلریمی عجبا نه ایچون سویلیه بیلمیوردیم. یوق خانم افندی! سهو ایتدیم: سویلیور ایدیم، فقط دیاسیز هر بر حرکتیم ایله سیزه اولان محبتیمی بیلدریورایدیم. الگزی الیمه آلوب فکرایدیوردیم قولومده کی مینا جه حس دامارلاری بنیم محبتمدن سیزه خبر ویریوردیلر دگلمی؟ بن سیزك الگزی دوتانده بو حالتده بولنیوردیم. یعنی سیزك قوللارگزده کی حس دامارلاری سیزك حیاتگزی بکا حزین حزین سویلیوردیلر.

الگز الیمده ایکن تام فکرلرگزی حسلرگزی اوقویوردیم. سیزده بنیم کیبی دگلمی؟ بز بربریمزك النی کاه سیقیوردق کاه تومار ایدیوردك . هر برینك آیری برمعناسی اولمقنی سوزسیز دوشنیوردك... آه نه گوزل حالت! نه گوزل حیات! دیله احتیاجمز یوق ایدی، قلمه‌ده‌همچینن؛ ایمدیسه‌دیله و قلمه‌بیوك احتیاجمزاولمقنی حس ایدیورم . باشمده کی مین مین فکرلری نه واسطه‌ایله‌سیزه بیلدیرمك ؟ الگز الیمده اولسه ایدی الگزی بر سیقمق ایله هامو فکرلریمی حسیاتمی بیلدیریردیم. گوزلرگزگوزلریمه باقسه ایدی حاضر یازدیقیم سوزلری اوقویاردی ایمدیسه هیچ بری میسردگل حاضر بوکاغذدن‌مرکبدن و قلمدن‌باشقه بر علاجم یوقدر. بونلارده گوزلریمك و اللریمك عوضنی ویرمیه‌جکنی دوشنیورم. اوبر آیری عالم بو برغیر عالم! نه ایسه آیریلقه تاب گتوره بیلمدیگمی حس‌ایدیورم. بر دقیقه سیزی‌فراموش ایده بیلمیورم. هرگون هرساعت سزگله صحبت ایدیورم بر ایش ایدیورم‌ایسه‌درحال سیزی گوزمك قباغنده گوریورم. گوروبده کویه سوریورم : بو ایش سیزگجه نه‌طور گرکدر اولا؟ هربر فعلیم قولیم حسیاتیم سیزه باغلیدر . بن‌ تام وجودیمیله سیزه تعلق تاپمقمی دوشونیورم، بونگله بویله « نه سیردر انسان بر بریندن تفریقه دوشوبدر...» سوزلرگز بکا دهشتلو برکولگه اولمقنی‌ده‌حس ایدیورم.. بوکوللگه‌دن بن قورقیورم . نره‌ده اولسام نه‌سویله‌سم بوسوزلر فکریمه گلیورسه احوالیم بسبتون دکشیور، باشمدن اود یارلدیور، یورگیم اصطرابده دوگونرکن ایستیورم تام وجودیمیله بوکولگه‌نی اوزومدن رد ایدم . ایستیورم آچق آچقنه باغرام: بسدر! بنی راحت قوی! . . بن باغرمق ایسترکن همان دهشتلوکولکه دها آرتق قوتیله

بکا یاوقلاشیور: بنی هرطرفدن قره‌بواوط آلان کیبی بوریور، نفسیمی‌تنکاشدریور، ایلدریم چاقان کیبی چاقیور.. « نه سیردر انسان بر بریندن تفریقه دوشوبدر سوزلری‌بر آرشین بویونده‌قره‌تخته‌نك‌اوسته‌تباشیر ایله‌یازلمش نظریمه کلیور. بن حرساو همان یازیلاری تخته‌نك‌یوزیندن‌سیلیورم‌بن‌سیلدیگجه‌دهازوربادها آشکارخطیله یازیلمش گورنیور. بن تخته‌نی‌وارقوتیم‌ایله‌یوق ایتمکه‌چالشیورم‌سیندریورم... « نه سیردر انسان بربریندن تفریقه دوشوبدر» سوزلری‌هواده‌یازیلمش گورینور.. نه ایچون بوسوزلری سیز میدانه گتوردیگز؟ نه ایچون بوسوزلری اللریمز بربرینی دوتان وقت دیدگز؟ غیربروقتده غیر برحالتده بو سوزلری دیسه ایدگز اولا بیلسونکه بویله تاثری اولمیا ایدی. فقط ایمدی . ، . ایمدی سوزلر دیلنوبدر، ایمدی بو سوزلر بندن بن سوزلردن آیریلا بلمیورم. نه ایچون بوسوزلری دینده‌المی سقدگز و گوزلرگزی یومدگز؟... سیزك سوزلرگز حرکتگزه موافق اولوب بکا گویا دیدیگز بن تام وجودیمیله سویورم . ، بن تام وجودیمیله سزگکی اولمق ایستیورم . . . فقط بزی برشی اوزاقلاشدریور.، بزی بربریمزدن تفریقه سالیور ... . مسلمان – خریستیانلق بزیم آرامزده اوچروم بردره اختراع ایدیور . . .

سوزلرگزه بویله معنا ویرمگده سهو ایتمه‌میشم ظن ایدیورم سهوایده‌ده بیلمرم، چونکه همان دقیقه بنده بوفکرده ایدیم بن ایستیوردیم ، دیم ، سیز بندن جرئتلو اولوب بنی قباقلادگز قباقلیوبده بنی دها آرتق محبته مبتلا ایتدیگز . . . بنیم‌بتون وجودیم، بدنیم، عقلیم، روحیم – هاموسی‌سیزه تعلق تاپیور حیاتم حیاتگزه باغلیدر، خانم‌افندی! بن آنجاق جمالگزه عاشق‌اولسه ایدیم بنیم ایچون شبهه یری قالاردی. یوق! جمالگزی سویورمده روحگز عقلگزی دها آرتق درجه‌ده سویورم. بن اوزیمی سیزك بر حصه‌گز بیلیورم. عجبا! نیجه اولابیلرکه بزی « اوچروم دره » آیره؟ اجبا! بو «اوچروم دره‌لری» بز انسانلار دوزلدوبده اونلاری محو ایتمك بزیم اختیارمیزده دگلمی؟ . . نه ایچون بن مسلمان سیز خریستیان غیریسی یهودی و یا بت‌پرست آدلانسونلار ؟ نه ایچون بو انسانلار صکره‌دن دوزلمیش طورلی طورلی قانونلره ستایش ایتسونلر؟ طبیعی‌می؟ یوق! طبیع قانون هامو انسانلارایچون

بر گرگدر اولا. هامو انسانلار بر نقطه‌یه گرگدر یریش ایته‌ونلر. شول نقطه ایسه حریت محبت عالمیدر.

بن سیزی سویورم، سیزده بنی. «یوق سومك اولماز» قانونی وارسه بن تام وجودیمیله شول قانونی محو ایتمگه چالشیورم. مسلمان، خریستیان، یهودی، و بت‌پرست نه اولمقنی آکلامیورم و ایسته‌میورمده آکلاماق! آه سوگلو سونا خانم! بن ملیتمی سویورم، چونکه آنامی سویورم. بن هامو دینلری و دین گتورنلری سویورم چونکه هاموسنك اصل مقصودی انسانلاری قرانلقدن ایشقلقه چقارمق اولوبدر هامو دینلر وقتنده انسانلاری زمانه‌یه موافق‌یخشی یوله دعوت ایدوبلر یعنی عموم برنقطه‌یه یریش ایتمك ایچون حاضرلیوبلر پیغمبرلر گلوبلرسه هیچ وقت دیمه‌یبلر: بز اسلام خریستیانلق دوزلتمك ایچون گلمیشك. هامو: «بز انسانلاری دوز یوله دعوت ایدیوربك» دیوبلر. مقصد بر یول‌برعجبا! نه‌ایچون انسانلار بربریندن تفریقه دوشوبلر؟» سبب؟ سبب: بزیم عقلمزك ناقصلقی. بز اصل مطلبی الدن براخوب جزوی قانونلره ستایش ایتمشك، براللهی براخوب مین‌الله‌ه سجده ایدیوریز. فقط اصل مطلبی آکلیلانلار برلشیورلر قونوشیورلر و محبت نه اولمقنی دوشنیورلر. ایشده بزده بودرجه‌ده بولنیوریز ایسه محبتمز طلب ایدن قانونلره ستایش ایتمه‌لیز دگلمی؟.. بهادر.»

سونا بوکاغذ بهادردن اولمقنی درحال بیلدی تیزاوطاقنه گیدوب قاپونی‌اورتدی و اللری تیترەیه تیترەیه کاغذی آچدی اوقودی. هر بر سوزه مطابه دقت ایدوب گنه‌ده اوقودی. بر آز فکره گیدوب اوچنجی دفعه کاغذی اوقودی. صکره «آه ربیم!» دیوب تختك اوسته یخیلدی. بووقت ماشو ایچری داخل اولدی. سونا کاغذی میزك اوسته قویمشدی. ماشو سونانك بو حالنی گوروب بر آز تشویشه دوشدی. سونا تیز آیاغه دوروب میزه طرف گیتمك ایسته‌دی که کاغذی گتورسون. کاغذ ایسه ماشونك النده ایدی.

— بو کاغذ بهادردنمی؟ ماشو سوال ایتدی.

— بلی بهادردندر دیوب سونا باشنی آشاغه سالدی وبر آز فکردن‌صکره‌دیدی: آناجقیم سنده و آتامده بو کاغذی اوقویگز.. بنی بو وقته‌دك راحتسز ایدن سواللره

بن بوکاغذده جواب تاپیورم.. بلکه سیزده تاپاسگز بن سیزدن هیچ برشی گزلتمك ایستمیورم، چونکه سیزی چوق سویورم سیزك روحگزه اذیت ویرمك ایستمیورم فقط نه ایدیم؟ سویورم .. بن‌بهادری‌سویورم. بوکاغذ بنیم تمام شبهه‌لریمی داغتدی، گیزلین نقطه‌لری آشکار ایتدی آچلمیان دوگونلری آچدی .. بوندن اول‌ایکیمزك آراسنده گورکن «اوچروم دره‌لر» ایمدی بنیم ایچین گورونمیورلر. بن انسان او انسان: بزی اولومدن سوای هانکه بر قوت آیره بیلر؟

— قزیم! نه سویلیورسن؟ بن دوشونمیورم

— آه آناجقیم! اوقویگز کاغذی ـ دوشنرسگز. بلکه بن سهو ایدیورم، آتامیله بر یرده اوقویگز، مصلحت ایدگز. بن سیزك راضیلقگز ایله ایش گورمك ایستیورم سیزده بنی، سیز حاضر عقلگزه تابگز بن ایسه یورم‌کیمه. عقلیم یوره‌گیمله‌برچوق زمان محاربه‌ده بولوندیلار: یوره‌گیم عقلیمه گوج گتوردی ـ حاضر بو ایشده عقلیم ایش گورمیور.

— یخشی قزیم! راحت اول آتا‌گله بو بارەده مصحلت ایده‌رم دیوب ماشو اوطاقدن چیقدی.

سونا گه تخته یخیلوب بهادرك کاغذینی ازبر اوقویوردی.

یوسف ایوه کلوب ماشونك حالنی خیلی پریشان گوردی ماشو کاغذی یوسفه گوستروب دیدی: دها یاتمق وقتی دگل‌گرگدر بر انجام چکمك یوقسه قزاوزینی هلاك ایدر.

یوسف کاغذی دقتیله اوقویوب دیدی: بن هرچه‌فکر ایدیورم برشی چقمیور سونانی چاغر بورایه اوزیله صحبت ایده‌لم.

بزیم اوزیمز بهادری چوق سویورز نه عیبی وار بهادر عقللو کماللو بر اوغلاندر اونك ایچون هانکی بر مذهبده اولمقلك‌تفاوتی یوخدربو عقیدەده اولمق کاغذیندن معلوم ایدیور، اوکا گوره هرکاه خریستیانلقی قبول ایدرسه بز بیوك شادلقیله‌اونی قبول ایده‌ریك.

— آه سوکلو آناجقیم! بن توقع ایدیورم بویله‌مسئله‌نی هیچ اورتایه گتورمه‌یك بن هیچ وقت اویله سوزلری دیمه‌رم و راضیده اولمارام بهادر دیلنسون؛ نه‌ایچون

بهادر خریستیان اولسون؟ ویا اینکه نەسببه بن مسلمان اولام ؟ بزی خریستیانلقمی، ویا مسلمانلقمی بر بریمزه یاووق ایتدی؟ یا اینکه اوزگه بر شی؟

ـ یوق قزم اویله دگل. هرحالده بز بر ملتك حصەسی حساب اولنیوریز. بو ملته دائر معین بر یول ویا بر عادت وار. بز همان عادتلره برعکس حرکت‌ایدرـ یکسه بزه آیری بر نظریله باخارلار. بزی جماعتمز اوزیندن حساب ایتمز. سن ملتگی سویورسن، اونك اوغرونده جان قویمقه حاضرسن راضی اولارسنمی همان ملت سنی اوزیندن کنار ایتسون ؟

ـ پس بهادرك ملتدن کنار اولمقنه نیجه راضی اولمق ؟

ـ قزیم! بنیم سکا اولان محبّتیم هر شیئی قبول ایتمگه وادارایدردی. بن‌سیزك محبتگزه‌مانع اولمازدیم٬ اختیاریمده‌یوخدر. وگنه‌ده‌اولمیورم فقط بونی‌دیمك‌ایستیورم: بهادرك و سنك فلەسوفیەگزدن ملتك خبری یوقدر. تکلیکده فلەسوفیەگز گوزلده اولمش اولسه جماعت همان فلەسوفیەگزه نفرت ایله باقاجقدر. جماعتك‌فلەسوفیەسی معین قانونلر و آتا بابالاریمزك عادتلریدر قزیم!

ـ آتاجیقم سوزلرگز حقدر. ملت جماعت عمومیتلکیله بزیم فلەسوفیەیه نفرت نظریله باقاجقدر بونی یخشی دوشنیورم... بس نه ایتملی؟ بن چاشیورم.. ملتمدن اوزاق دوشمك ایستەمیوزم. بن عمریمی ملت یولنده صرف ایتمگه حاضرم، اونی سویورم.. بهادریده سویورم. بهادر بوراده ایکن بویله شیلر فکریمدن کیچمیور ایدی.. بلکه بو آیراق ثمرەسیدر. بلکه بر یرده اولساق ویا اینکه برلکده‌مصلحت ایتسك اوزگه بر نقطەیه کەریك. بیلمیورم.. باشیم ایشلمیور فکریم داغنقدر... احوالیم پریشاندر.. بهادرك سوزلری وعقیدەسی حقدر. جماعته ملته دائر دیدیگگز سوزلریده‌دقتسیزقویمق اولماز. اوزگه بر یول.. غیر برچاره یوقمی‌سوکاو آتاجقیم!

یوسف خیلی فکردن صگره دیدی: قزیم! بنیم باشیمه بر فکر کلیور : سنگله بر یرده پتیربورغه گیدەلم. بهادر ایله بریرده سویلەشەلم. بلکه برلکده‌برچاره‌تاپدیق.

بو سوزلری یوسف هله اورتارەمشدی سونانك قرەبولوطەبگزریوزی آچلدی، اوجادان گولدی و آتاسنك بوینینی قوجاقلیوب اوپدی.

ـ آه سوکاو آتاجقیم! نه یاخشی و گوزل فکردر! بن راضیم! بو سوزلردن صگره «سوکاو آتاجقیم» دییوب ماشونك قوجاقنه : دوشدی سیزده آتامك فکرینه شریکسگزمی؟

ـ بو فکر منیم باشمده وار ایدی. بن بهادرك نجیب لگنه کمالله امیدباغلیوب یقین ایدیوردیم برلکده چاره تاپلا...

ـ یخشی حاضرلاشاق، ایکی گوندن صگره گیدەریك یوسف دیوب یریندن دوردی؛ سونا شادلقندن گاه آتاسنی گاه‌آناسنی اوپردی. بالاجه‌اوشاقلار کبی‌آتلوب دوشردی پتیربورغه‌گیتمك مسئلەسی‌سونانك احوالنی‌بتون دگیشدی: سوینديکیندن بیلمیوردی‌نه ایتسون. گاه آتاسیله ظرافت ایدردی گاه قوللوقچی‌لاریله گاه شاق شاق کولردی، گاه گولدیگی زمان گوزلریندن شادلق یاشی کاردی. ایشك عاقبتی نه اولمقنی فکر ایتمزدی... بر بهادری گورمك اونگله صحبت ایتمك اونگله بر یرده اوتروب درین درین فکره گیتمك، یولداشلی مهم‌مسئلەلری مذاکرەایتمك آنجاق بویله فکرلر سونانی مشغول ایدیوردی.

یوسف ایسه آنجاق بو گوروشمگك بارەسنده فکر ایدیردی. نه طور ایش گورمك؟ بهادره نه دیمك؟ نه مصلحت ایتمك؟ بهادر فلان سوز دیرسه نه جواب ویرمك؟ ماشونك معین بر فکری یوق ایدی. امیدینی الله باغلیوب یورگدن هر ایکی نوجوانك حاللرینه یاناردی.

گیتمك وقتی آرایه کلدی. سونا و یوسف یوله لازیم اولان شیلری حاضر ایدوب ترویقایه میندیلر. ماشو بونلاریله اوپشوب آغلادی.

ـ آناجقیم آغلاما! سونا دیوب آناسنك بویندن قوجاقلادی: تیز احوالاتی یازارام.

ترویقا یوله دوشدی. فقط ترویقانك زینقرووی غمگین بر سس ویریوردی.

بهادر کاغذینه جواب گوزلیور ایدی. سونا بونك سوزلرینه شریك اولاجقمی؟ بونك عقیدەسنه رأی ویرەجگمی ؟ یوقسه «اوچوم درەلر» اورتالقه کەجکدر ؟

بو فکرلری باشدن کیچررکن بهادر هردن بر بویله بر آتشلو کاغذ گوندرمگیندن پشیمان اولاردی. سونا ملتنی نهایتده سون بر جوان، سونا آتا و آناسنه آرتیق درجه‌ده محبت باغلامش برقز... بو «اوچروم دره‌لری» کیچه بیله‌جکمی؟ کیچرسه آناسنه آناسنه اذیت اولمازمی؟ بونلار بنی اوز اولادلری کبی سوردیلر، بکا هر طورلو یخشاقلر ایدوبلر، بنی تمیز صاف یورکلر امین آدم بیلوب قزلا ینی بـکا تاپشورمشدیلار... اوزحسیاتمی محبتمی آچق آچیقنه سونایه یازمق سونانی‌راحتسیز ایده‌جکدر، غیر بر فکرلر سالاجقدر...

بنیم بر کیمسم یوق، آتام آنام قبرده، بنیم حالمه یانان بقیم دردیمه قالان یوق بکا نه اولورسه اولسون هیچ کیمه اذیت اولمیه‌جقدر... سونا ایسه آتاسنك آناسنك عزیز پروریش ایدیلمش قزی سونا بر یخشی گوزل کلفتك ایشقی... سونانك غمی عموم کلفت غمی، سونانك بدبختلگی آتا آناسنك بدبختلکی... یقینکه سونا محبتی پنهان ساقلیا بیلمیه‌جکدر بومحبتك آشکار اولماقی آتاسنك وآناسنك‌راحتسز اولمقنه سبب اولاجقدر.

آه نه ایچون بن بویله آتشلو کاغذ یازدیم؟ نه ایچون بویله بر عالی طبیعتلو والده‌لرك روحلرینه اذیت ویرملی اولدوم؟ نه ایچون؟

بو فکرلری بهادر باشندن کیچررکن حالی بستبون تغیر تاپوردی. یورگی‌تیز تیز دوگونیوردی غایبانه یوسفدن و ماشودن خجالت چکیوردی.

بر گون گنه باشندن بویله فکرلر کیچررکن آرتق درجه‌ده غمگین اولدی. گوزلری میزك اوسته‌کی تاپانچه‌یه ساتاشوب النه گتوردی. بر آز النده دوتوب «آه بو نه حالتدر!» دیدی و الندن تاپانچه‌نی براخوب تختك اوسته یخلدی و یوزینی اللریله دوتوب اوجه سسیله‌دیدی: «آه سونا! آه منیم‌محبتم»! بو وقت قاپی‌نی دوگدیلر. «گریکز» دیوب بهادر جواب ویردی. قاپی آچلوب یوسف و یاننده سونانی گوردی، اول اوزینی ایتروب بیلمیوردی نه‌ایتسون صکره‌اختیارسیز یوسفی قوجاقلادی و صکره سرینك اللرینی دوتوب گراتیله اوپدی.

— بزی گوزلمیوردکز دگلمی؟ سونا دیوب پنجره‌نك قباقنده اوتوردی.

— خایر خانم افندی هیچ فکریمه گلمزدی.

بربرینك احوالندن خبردار اولاندن صکره بهادر چای تداریك ایتدی.

— چای حاضر اولانه‌دك بن‌اوزیمه الحکلر آلوم دیوب سونا اوطاقدن چقدی.

یوسف‌ایله بهادر کیچمش گونلردن صحبت ایتدیلر و ماشونك‌احوالنی خبرآلوب بهادر دیدی: عجبا! ماشوخانمی نه ایچون گتورمه‌دکز؟ یوسف باشنی آشاقه سالوب بر آز فکردن‌صکره جواب ویردی: بهادربك! بزیم کلمکمزه سبب بهم بر مسئله اولوبدر... بهادر تعجبیله یوسفه باخوب سوردی: عجبا! نه یوز ویروبدر؟

— سیزك سونایه و سونانك سیزه اولان محبتی منی و ماشونی بیوك تشویشه سالوبدر سیز اوزگز بیلیورسکز: دنیانك ایشقنه سونانك گوزلریله باقیوریز. بز سونانك اوغرونده جان ویرمگه حاضریز. ایمدی بوتمیز صاف یورکلو قزسیزه‌عاشق اولوب گیجه گوندوز آرامی یوقدر. ایمدی ایکمیزده گلمشیك اوچلکده بوایشه‌سرانجام ویرك صونانك اوزملتنه اولان محبتی سیزه معلوم: بزیم و یا اینکی سیزك ملتك بویله ایشلرده غیر بیر نظرده اولمقیده سیزدن گیزلین دگل... اوزگز البته دوشنیورسکز...

سیزك کاغذگزی بن اوقودیم فکرلرگز دوز. عقیده‌گز تمیز مقدس‌برعقیده. فقط جماعت... ملت...

— بلی... بلی... بهادر دیوب فکره گیتدی: دوز بویریرسکز... بن... سهو ایتمشم... بنیم محبتم سیزه اذیت ویروبدر... باغشلیگز... باغشلیگز... عفو ایدگز بنی... بن... بن... بهادر اوزینی ساخلیا بیلمیوب اوشاق کبی آغلادی، یوسفده بوکا باخوب آغلادی.. بووقت قاپی آچوب سونا تلسمش ایچری داخل اولدی. بونلاری بو حالده گوروب حیران قالدی و صکره برسوزده سویله‌میوب اوتوردی و یوزینی اللریله دوتوب بر نقطه‌یه باقدی یوسف و بهادر گوزلرینی سیلوب خیل وقت سسیز اوتوردیلر بر آزدن صکره بهادر «چای ایچگز» دیوب سونایه یاووق اوتوردی.

— بن سیزدن توقع ایدیورم نهاره بزه بویراسکز. بربرده سویله‌شوب مصلحت ایدریك... امیدوارم هامو دوگونلر آچلسون... یوسف و سونا سوز

ویردیلرکه نهاره بهادرك منزلنه گلسونلر. برنیجه دوست آدملری گورمك قصدیله یوسف و سونا بهادریله سلامتلەشوب گیتدیلر.

بهادر سونانك دالیجه دقتیله باخدی صگره خیل وقت اوطاقده گزنوب بردن اوتوردی و بوکاغذی یازدی : « توقع ایدیورم بنیم اولمگیمده هیچ کمی مقصر ایتمیەسگز بن اوزوم اوز الیمیله اوزیمی اولدیردم . . . آه انسانلاری بر بریندن آیران « اوچروم دره‌لر ! » بن سیزی محو ایتمك استرکن سیز بنی محو ایتدگز . ، . فقط امین اولگز سیز آخرده محو اولناجقسگز . . . بهادر » بوسوزلری یازاندن‌صگره تاپانجەنی کیژکاهنه قویوب سقدی . . .

بردقیقه بوندن مقدم دوگونن یورك بردقیقه بوندن مقدم هامو انسانلاری برلشدیرمك‌ایستین بین همیشەلك راحت اولدیلار . . .

یوسف و سونا نهار وقتی بهاردك منزیلنه گلدیلر. بو دهشتلو خبری ایشیدوب شوناقش ایتدی و صگره اوزینه گلوب یمان برحالتده بولوندی . . . یوسف‌ماشویه تیلقرام گوندردیکه تیز گلسون .

ماشو گلوب قیزیغی دلیلر آزار خانەسنده گوردی . . .

(صوك)

84c

1922
16.

АРХИВ